

1453 YILINA KADAR OSMANLI TÜRKLERİ*

Franz TAESCHNER

Çev: Necmi ÜLKER

I. Anadolu Selçuklularının Doğu Anadoludaki Varisleri

Anadolu Selçuklularının yıkılmasından sonra Sivas'ta oturan Moğol valilerinin yetkileri, önceki Anadolu Selçuklu İmparatorluğunun hakim olduğu tüm bölgelere kadar genişletilmişti. Bu durum, Anadolu'da Toros dağlarının Akdeniz'e bakan yamaçlarında Ermenek bölgesi civarında yerleşmiş bulunan Karamanlıları, İlhanlıların rakibi olan Mısır Memlûk Sultanlığı desteğine güvenerek, kendi topraklarını genişletmelerine bir engel teşkil etmiyordu. Böylece Karaman Beyi Bedreddin Muhammed Bey 1308 de Konya'yı almak başarısını göstermiş, kısa bir süre sonra da İlhanlı hükümdarı Olcaytu tarafından Anadolu ilişkilerini tekrar bir düzene koymak üzere Anadolu'ya gönderdiği İlhanlı emir-ül ümerası Çoban Bey (Çupan Bey) Karaman beyini 1315 de Konya'dan atmış ve Ermenek'e çekilmeye mecbur etmişti. Karamanlıların 1320 de Konya'yı ele geçirmek için yaptıkları ikinci girişimi de başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Daha sonra Karamanlılar şimdiki ismi Karaman olan Larende'yi zaptetmeyi başararak; bu şehri kendilerine başkent yaptılar. İlhanlı İmparatorluğunun içinde çıkan karışıklıkların etkisini Anadolu'da gösterdiği 1320 yıllarında, Karamanlılar sonunda Konya şehrini elde etmişler ancak Larende'yi başşehirleri olarak kullanmayı uygun görmüşlerdir. Onlar XIV.y.y. süresince sınırlarını Batı Anadolu'ya doğru genişletmiş ve bu bölgede serpilmekte olan Türk Beylikleriyle temas gelmişlerdi. Böylece Karaman beyliği daha güçlü bir devlet haline gelerek XV.y.y.başlarına doğru Kuzey Batı Anadolu'da yeni gelişmekte olan Osmanlı Beyliğine rakip olmuştur.

Gazan (1294-1304) ve Olcaytu Hüdabende (1304-1316) yönetiminde altın devrini yaşıyor. İlhanlı Devleti Anadolu'yu bütünüyle kontrolleri altında tutuyorlardı. İlhanlıların Anadolu valisi yukarıda adı geçen emir-ül ümera Çoban Beyin oğlu Timurtaş idi. Olcaytu'nun oğlu Ebu Said (1316-1335) yönetimi sırasında İlhanlı İmparatorluğu içinde patlak veren karışıklıklar, Anadolu'da da etkisini gösterdi. Batıda küçük beyliklere karşı faaliyette bulunan Timurtaş, İran'daki Moğol İmparatorluğu topraklarına sınır bölgelerinde bazı topraklar katmıştı. Memlûk Sultanı Nasır'ın destek ve yardımını

* Osmanlı Tarihi ve Kültürü üzerine yaptığı çalışmalarıyla ün kazanmış olan Alman Türkologu Frans Taeschner (1888-1967) in, **The Cambridge Medieval History**, Vol. IV, Part I, Chapter XIX New Ed., 1966, pp.753-75, 1040-1 de yayınlanmış olan "The Ottöman Turks To 1453" başlıklı incelemesi Doç.Dr.Necmi Ülker tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

elde eden Karamanlılar, bağlı oldukları İlhanlı hükümdarına karşı faaliyete geçerek 1320 de Konya'yı almışlar. Fakat Karaman Beyi İlhanlıların üstünlüğünü kabule zorlanmıştı. İlhanlıların yüksek emiri olan Çoban Bey İlhanlı sarayında bir entrika sonucu görevinden uzaklaştırılıp Kasım 1327 de öldürülünce oğlu Timurtaş Mısır sultanına sığındı. Bununla beraber, çok geçmeden Memlûk Sultanı an-Nasır, Timurtaş'ı bir tehlike kaynağı olarak kabul etti ve İlhanlı hükümdarı Ebu Said'in ricası üzerine de Timurtaş'ı Ağustos 1328 de öldürttü. Bu olaylar Konya'nın ve güney Anadolu'nun sağlam bir şekilde Karamanlıların eline geçmemesine ve Karamanlıların büyük ölçüde güçlenmesine yol açtı. Anadolu'da vergi sistemi ile ilgili 1330 tarihli Ankara'da bulunan bir yazıttan öğrenildiğine göre Ebu Said yönetimi sırasında, Anadolu'daki eski Selçuklu yönetiminde bulunmuş olan kuzeydeki toprakların yarısı İlhanlıların kontrolü altında bulunuyordu. 1328 den beri İlhanlıların Anadolu (Diyâr-ı Rûm) valisi olan Eretna, 1335 de Ebu Said'in ölümünden sonra Memlûk Sultanı an-Nasır'ın üstünlüğünü ve patronluğunu kabul etti. Fakat çok geçmeden 1340 da Sultanın ölümü üzerine Mısır'da patlak veren karışıklıklar Eretna'ya bağımsızlığını elde etme imkanını verdi; ve kendisi Sivas'ta Sultan Alaaddin olarak hüküm sürmeye başladı. 1352 de kendisi öldüğünde Eretna Beyliğinin yönetimi oğullarına geçti.

İlhanlı İmparatorluğunun çökmesiyle Sivas'taki valiler Batı Anadolu bölgelerindeki, özellikle Ankara şehri üzerindeki, kontrollerini kaybettiler. Bu şehirde, etkin bir siyasi yönetimin noksanlığından ötürü, zengin bir ahi ailesi saray statüsünün üstlenerek şehir yönetimini ele geçirmişti. Şehrin yönetimi, Osmanlı Sultanı I. Murad'ın saltanatının başlangıç yıllarında yani 1361 de Ankara üzerine yürüdüğü zaman, şehrin yönetimi Osmanlıların kontrolüne geçecektir.

Eretna Beyliğinde vezir ve 1365 den beridir Kayseri valisi olan Kadı Burhaneddin Ahmet günden güne güçlenen bir otoriteye sahipti. Sonunda kendisi Sultan Ahmet olarak Sivas'ta tahta oturdu. Sultan Ahmed'in toprakları yeni ve gelişmekte olan iki beylik arasında uzanıyordu. Bunlardan birisi olan Osmanlılar, büyük devlet olma yolundaki çabalarını Batı Anadolu'daki topraklarını genişletmek yoluyla sürdürüyor; diğeri ise Doğu Anadolu'da, Akkoyunlu sülalesinden gelen yâni Batı İran bölgesi prensi olan Kara Yülük Osman kendi için yararlı saydığı Doğu Anadolu'daki toprakları ele geçirmek yolunda büyük bir çaba gösteriyordu. Doğu Anadolu'daki askeri faaliyetleri sonucunda Kara Yülük Osman 1397 de Eretna Hükümdarı Sultan Ahmet'i yenip öldürttü. Bununla beraber, aynı yıl güçlü Osmanlı sultanı Yıldırım Bayezid' da Sivas'ı zaptetti. Bu başarı İlhanlı valilerinin yönetiminde veya kontrolü altında bulunan Kuzey-Doğu Anadolu'yu Osmanlı topraklarına katma yolundaki atılan kesin bir adımdır.

II- Batı Anadolu Türk Beylikleri ve Osmanlıların Doğuşu

XIII. y.y. dan itibaren büyük miktardaki Türk grupları Anadolu'ya akmaya başlamışlardır. Moğol komutanlarının emrindeki orduların büyük bir kısmı silah kullanmakta usta olan Türklere oluşmaktaydı. Bunun yanında, doğuda Moğollar tarafından yurtlarından sürülen bazı Türk grupları da Moğollardan kaçıp batıya doğru

yönelmişlerdi. Bu ara batıdaki durum da değişmişti. Bizans İmparatorluğundan bir grup 1204 de İznik (Nicea)'te yerleşip bir devlet kurmuş, içişlerinde dengeyi sağlamış, daha sonra da İmparator Michael VIII Paleolog 1261 de İstanbul'u Latinlerin elinden geri almayı başarmıştı. Böylece Doğu Roma İmparatorluğunu tekrar canlandırmıştı. Fakat İmparatorluğun eski gücü ve düzeni asla yeniden yaratılmadığı bir gerçektir. Paleolog Sülalesi İmparatorları doğu sınır bölgelerini ihmal ederek, dikkatlerini sürekli olarak Balkanlara çevirmişlerdi. Gerçekte kendi durumlarını kuvvetlendirmeyi arzu eden imparatorlar, **Akrital** denilen Bizans sınır kuvvetlerine verilmiş olan bazı hakların kaldırılması gibi iyi karşılanmayan bazı kararlar almışlardı. Bunların sonucunda Batı Anadolu'daki Bizans topraklarında bir anarşi durumu ortaya çıkmıştır. Anadolu'ya yeni gelmiş olan gezgin Türk Kuvvetleri **cihat** adına hareketle çorak olan iç bölgelerden daha verimli toprakların bulunduğu Bitinya denilen Batı Anadolu Bölgesini cazip bularak yerleşmeye başlamışlardır. Bu yolla Paleolog imparatorları yavaş bir şekilde Anadolu'daki topraklarını terk etmeye başlamışlardır. Yaklaşık olarak 1300 yıllarında tüm Batı Anadolu Türklerin eline geçmiştir. İlk defa Ege kıyılarına ulaşan ikinci Türk dalgası, bu bölgede nihayet Türk üstünlüğünü sağlıyordu. Bundan sonra Anadolu'da Gayr-i Türk nüfusu içinde yaşayan Türk unsurunun bulunmadığı hiç bir bölge kalmıyordu.

Batı Anadolu'nun böylesine Türklerce kontrol edilip, Türk elemanlarının yerli nüfus arasına yayılması, Türkler ilk kez XI. y.y. da Anadolu'yu istila ettikleri zamanda aynen olduğu gibi merkezi bir yayılma hareketinden çok farklı bir durum arz ediyordu. Çeşitli liderlerin yönetiminde toplanmış bulunan asker grupları bağımsız olarak hareket ediyor, bu hareketin sonucunda da çeşitli ve değişik durumlar ortaya çıkıyordu. Önceden Bizans'ın elinde bulunan toprakların Türklerce zaptedilmesi sonucu Batı Anadolu bölgesinde, faaliyet ve amaçlarını sapkın Bizans'a karşı **cihat** anlayışı içinde sürdürecektir olan bir çok beyliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu küçük beyliklerin var oluşları tamamen takip ettikleri **cihat** politikalarına ve dolaylı olarak da daha iyi ekonomik ve yaşam şartları aramalarına bağlanabilir. Ne yazık ki Anadolu'daki bu gelişme ile ilgili ayrıntılı bilgiler çok azdır. Fakat eldeki tüm belgeler bize gösteriyor ki Batı Anadolu'da kurulan ve Kütahya-Afyonkarahisar bölgesinde siyasi bir kuruluş (devlet) oluşturan ilk Türk hanedanı Germiyan Oğullarındandır. Gerçekten, Ali Şir adında bir gazi Anadolu Selçuklu devletinin son zamanlarında yapılan birçok savaşa katılmış aynı şekilde Bizans'ın Batı Anadolu'da elinde tuttuğu ve askeri bölgeleri de tehdit etmiştir. Germiyan beyleri Kütahya'yı (Cotydeum) kendilerine merkez seçmişlerdi. Ayrıca Afyonkarahisar'ı (Kara Hisar-ı Sahip) sahip olub 1299 tarihli bir kitabeye göre de bir süre için Ankara'yı ellerinde tutmuşlar, fakat bir Bizans şehri olan Philadelphia (Alaşehir) yı asla ellerine geçirememişlerdir. XIII.y.y. sonunda ve XIV. y.y. ın ilk yarısında, bu Germiyan Beyliği bazı küçük beyliklere de üstünlüğünü kabul ettirmiş olan güçlü bir beylik durumundaydı.

Çok geçmeden diğer bazı Türk Beylikleri Germiyan Beyliği etrafında birleşmeyi tercih ettiler. Bu beyliklerin kurucularının bazıları da Germiyan Beyliğinden çıkmıştır. Bunların güneyden kuzeye en önemlileri şunlardır: İlkçağda (Pisidyia) olarak

adlandırılan göller yöresi , Isparta-Burdur yöresini içine alan Hamitoğulları Beyliği, Likya (Lucia) diye bilinen bugünkü Fethiye- Fenike'yi de içine alan bölgedeki Teke veya Tekke Beyliği eski ismi Adalia olan Antalya yukarısındaki iki beylikten birine ait olup olmadığı açık değildir; Aydın ve Muğla'nın bir kısmını içine alan ve Karya (Caria) olarak tanımlanan bölgedeki Menteşe Oğulları Beyliği ; güney Lidya (Lydia) diye bilinen Aydın -Alaşehir-Salihli -Turgutlu bölgesindeki Aydınoğulları Beyliği; Kuzey Lidya (Lydia) olarak bilinen Manisa-Akhisar yöresindeki Saruhan Beyliği ; Mözya (Mysia) olarak adlandırılan Balıkesir-Bandırma bölgesindeki Karesi Beyliğidir. Tüm bu beylikler ilgili bölgelerin dağlık kısımlarında evvela kendi beyleriyle yerleşmiş olan Türk Gazileri tarafından kurulmuşlardır. Bu beylikler sonradan kıyı bölgelerine doğru mücadele ederek yayılmışlardır. Bunlardan bazıları, örneğin Menteşe Beyliğinde, Hıristiyanlık alemine karşı deniz korsanları olarak mukaddes savaşı (cihat) sürdürmüşlerdir.

Ege kıyılarındaki bu beylikler, Bizans İmparatorluk merkezi İstanbul'un karşısındaki Anadolu kıyılarında Bursa, İznik ve İzmit gibi şehirlerin de bulunduğu Bizans topraklarına komşu olarak kurulmuş ve Frigya (Phrygia) olarak bilinen Kütahya-Eskişehir-Uşak-Afyon bölgesinin kuzeyinde olan Osmanlı Beyliğinden ayrı bir durumda bulunuyorlardı. Daha doğuda Karadeniz kıyısında Paflagonya (Paphlagonia) olarak bilinen Samsun-Sinop-Çankırı'nın kuzey bölgesinde merkezi Kastamonu (Castra Comnenon) olan Candaroğulları Beyliği uzanıyordu. Bu beylik görünüşe göre orijinal adını Umur Bey isminde bir Germiyan emirinden alıyordu. Umur Bey'in 1291 civarında ölümü üzerine, bir Eflani Türkmen beyi olan Timur Candar bu toprakların büyük bir kısmını yönetimi altına aldı. Candar, Germiyan ve Hamid gibi Rum bölgesiyle (Bizans topraklarına) hem sınır olan beylikler Anadolu'daki Bizans topraklarının hemen hemen tümünü ele geçirmişlerdi. İlhanlı valisi Timurtaş 1316 dan sonra bu Anadolu topraklarının büyük bir kısmını tekrar geri aldıysa da, 1327 de Anadolu 'dan kaçması nedeniyle bu topraklar İlhanlıların kontrolüne geçti.

Kutsal savaş (cihat) mücadelesi sonucu ortaya çıkmış veya oluşmuş olan bu tüm Türk beylikleri, ilk kuruldukları zamanlarda, içinde hiçbir İslam tesiri olmayan ve tümüyle Türk kültürüne sahip idiler. Bu beyliklerin yöneticileri kendilerini iyice kuvvetli hissettikleri zaman imkanları ölçüsünde Doğu ile kültürel ilişkiler kurma yollarını aramışlardır.

Böylece, XIV.y.y. başlarından itibaren Anadolu siyasi yönden çeşitli küçük devletçiklere bölünmüştü: Anadolu'nun batısındaki kutsal savaşçı grupların kurduğu beyliklerden yukarıda bahsedildi. Güney doğuda Karaman beyliği olup, Kuzeydoğu bölgesi ise, 1335 de İlhanlı Ebu Said'in ölümünden sonra yıkılan İran-Moğol İmparatorluğundan ayrılan ve kendilerini bağımsız sayan eski Moğol valilerince yönetiliyordu. Bu beyliklerin birleştirici unsuru daha önce bahsedilen ve **Ahi** adıyla anılan Lonca sistemi olup, bu sistem **fütuvva** (cömertlik, şovellik, mertlik) prensiplerine göre gelişmiş ve bu teşkilatın üyelerini şehir nüfusunun sanatkarlar grubu oluştururdu. Bunun canlı bir örneği olan **ahi**'lerin sistemi bize Müslüman Arap olan Dünya gezgini İbn Batuta tarafından verilir. İbn Batuta XIV.y.y. ın ilk yarısında

Anadolu'yu gezmiş ve bu durum zamanımıza kadar gelen orijinal belgeler ve lonca teşkilatına ait dökümanlarla da bir dereceye kadar aydınlatılmıştır. Hayırseverlik ahi'lerin en önde gelen prensibiydi. Bu özellik kendini eli açıklık ve misafirperverlik şeklinde gösterdi. İbn Batuta ziyaret ettiği her kaza ve şehirde ahi adını taşıyan lideri başkanlığında bir grup lonca üyelerini buluyordu. Bazı yerlerin merkezlerinde ise bu ahi örgütüne bağlı birkaç cemiyetin varlığını kendisi gözlemlemiştir. Anadolu'daki bu ahi örgütleri İbn Batuta'ya en içten misafirperverlik gösterip ikramda bulduklarını kendisi açıkça ifade etmektedir. Bu cemiyetlerin politik ve sosyal önyargıları da vardı. Ahi örgütleri acımasız otokratların gaddarlığına uğramış kişileri ve halk gruplarını da desteklemekten geri kalmıyorlardı. İbn Batuta, bu örgütlerin bazı otokratları ve yandaşlarını öldürmekte hiç tereddüt göstermediklerini açıkça söyler. Bu geçiş döneminde sık sık olduğu gibi belediye veya sosyal hizmetleri yürüten bir kuruluşun bulunmadığı bir kasabada ahi'ler o yerin yönetimini üsleniyorlardı. Böylece ahi'ler yerleşim merkezlerinde iyi bir yönetim düzeninin muhafazası ve yürütülmesi açısından önemli bir faktördü. Yerleşim merkezlerinde oturan ahi'ler ile, mukaddes savaşçılar olan gaziler arasında da belirli ölçüde bir ilişki olup her iki grubun da temel prensibi fütuvva idi.

Küçük Asya'nın daha sonraki tarihi, dolayısıyla Bizans Devletinin tarihi Ertuğrul'un oğlu Osman Gazi'nin liderliğindeki batı Anadolunun bu küçük beyliği tarafından etkilenecektir. Bu beylik, başkenti Constantinople olan eski Bizans İmparatorluğunun yöneticileri tarafından çok inatçı bir biçimde savunulan ana topraklarına çok yakın olan Eskişehir civarındaki Anadolu'nun kuzey-batı ucunda kurulmuştur. Batı Anadolu'da kurulmuş olan diğer küçük Türk beyliklerinin fetih ve genişleme imkanları çok geçmeden tükenmiş olup, deniz kıyılarına dayandıkları zaman kara politikaları gereği kendi lehlerine daha da genişleyebilecek toprakları olmadığı için yayılma faaliyetlerini dondurmaya zorunda kalmışlardır. Ancak deniz yoluyla mukaddes savaşı sürdürmek isteyen bazı bey veya emirler deniz korsanlığı yoluyla etkinliklerine devam etme imkanı bulmuşlardır. Diğer taraftan Osmanlılar sürekli olarak yeni ve yararlı girişimlerde bulunarak, nesiller boyu savaşlarını devam ettirmişlerdir. Böylece, Osmanlı Beyliği en sonunda Türk Gazi ananesinin merkezi durumuna gelerek diğer Türk beyliklerinden sürekli olarak destek ve yardım alır olmuşlardır. Anadolu'da Türklerin elinde bulunan bölgelerin tamamını ele geçirenceye ve Anadolu Türklerinin doğu ve batı tarihi üzerinde kesin etkiler yapan güçlü bir imparatorluğun çekirdeği durumuna gelinceye kadar, Osmanlı Beyliğinin komşularının aleyhine nasıl sürekli olarak genişleyip yayıldığını anlamak kolaydır.

Osmanlıların kökenleri sorunu menkıbeler içinde kaybolmuş gözükmektedir. Osman Gazi'nin en eski bir kronikte adı geçen atası, tarihî bir kişi olarak kabul edilebilecek olan Ertuğrul'dur. Ancak, Osman ve Ertuğrul Beyler arasındaki bu ilişki şüphe götürülebilir bir durum arz etmektedir. Daha sonra XIV. yüzyılda Osmanlı hanedanı, Anadolu Türklerinin büyük bir çoğunluğunun kökünün dayandığı Oğuz adlı bir kabilenin kahraman önderi olan Oğuz Han'a kadar gerilere giden şanlı bir soydan gelmiş olduğu resmen kabul edilmiş bir teori idi. Osman Gazi'nin büyük babasının

Anadolu Selçuklu ailesinin kurucusu olan meşhur Selçuk Beyi Süleyman Şah'ın oğlu olduğu tarihlerde kaydedilmektedir. Buna ek olarak ilk dönem Selçuklu tarihinden alınan olaylar onun hayat hikayesiyle birleştirilmiştir: Süleyman Şah'ın doğudan 1224 yılında Anadolu'ya gelmesi, Halep'e doğru yürümesi ve Caber Kalesi yakınlarında Fırat nehrinde boğulup ölmesi de tarihlerde kayıtlıdır. Bilindiği gibi I.Kılıç Arslan Fırat nehrinin kollarından biri olan Habur nehrinde boğularak ölmüştü. Hatta Ertuğrul'a atfedilen kahramanlıklar, Sivas'ın doğusundaki Pasin Ovasında Moğollara karşı savaşan Anadolu Selçukluların yanında mücadeleye girmeleri ve daha sonra meşhur Selçuklu Sultanı I.Keykubât (1220-37) tarafından İmparatorluğunun kuzey-batı sınır bölgesinde Eskişehir civarında kendine bir tımar verilerek bir Selçuklu uç beyi olarak kabul edilmesi hadiseleri uydurma olduğu kabul edilmelidir. İkinci hikayenin ana amacı Osmanlılar ve onlardan önce Anadolu'ya hakim olan Selçuklular arasında hukuki (kanuni) bir ilişki kurmak için yazılmış olması büyük bir ihtimaldir. Aynı amaç son Selçuklu sultanı III. Alaaddin Keykubat (1297-1302) tarafından Ertuğrulun oğlu Osman'a resmen hükümdarlık alametleri olan davul ve bayrak verme hikayesinin ilham kaynağı olmuş olmalıdır. Osmanlı kronikleri bu olayı genellikle 1299 olarak gösterirler. Bunun yanında Osman'ın bağımsızlığının başlama yılı yani adının yüksek sesle Cuma hutbesinde okunması yılı 1290 olarak verilmektedir.

Gerçekte Osmanlıların doğuşuyla ilgili çok az şey bilinmektedir. Her şeye rağmen Osman ve hatta onun babası olarak kabul edilen Ertuğrul, o devrin diğer Türk beyleri gibi gazi ünvanı almış ve İslam davasına inanmış savaşçıları bayrağı altında toplayan başarılı bir mukaddes savaşçıydı. Bununla birlikte, bu liderlerin ve grupların ana amaçlarının ganimet elde etmek ümidiyle mi yoksa İslam prensiplerini gerçekleştirme heyecanı içinde mi hareket ettikleri hakkında karar verebilmek gerçekten çok zordur. Ya Paleologlara ters düşen ya da Bizansın son zamanlarında Anadolu'daki anarşik duruma bir son verip barışçı bir düzen sağlama doğrultusunda olumlu adımlar atmış olan Osman Gazi'yi bir lider olarak tanıyan bir çok Bizanslı Hıristiyan askerler onun emrine girmişlerdir. Türk olsun Rum olsun Osman Gazi'nin bayrağı altında toplananların tümü çok geçmeden İslam dinini ve Türk yaşayış biçimini beniseyerek liderlerinin adından dolayı Osmanlı adını aldılar. Zayıf olan son Selçuklu sultanlarının o zamanlar başarılı bir kumandan olma yolunda olan Osman Gazi ile hemen hemen ilişkileri yok denecek kadar az olup, bu sultanların onu işitmiş dahi olmaları gerçekten şüpheli görülmektedir.

XIV. yüzyılın başlarına doğru Osman Gazi, Bizansın aleyhine bir hayli yeni geniş topraklar elde ederek Eskişehir (Dorylaeum) civarından başlayarak kuzey-batı Anadolu (Frigya) nun çorak topraklarından Bursa bölgesi (Bitinia) nin verimli arazisine doğru sessiz ve gizli ilerleyiş içinde idi. Daha sonra kuzey-batı Anadolu'nun Bizanslı eşrafına ve komutanlarına karşı savaşmak zorunda kalan Osman Gazi ele geçirdiği toprakları kontrol edebilecek kilit durumundaki Bizans kalelerini birer birer zaptetmeye başladı. Osmanlıların 27 Temmuz 1301 de Bapheum (İznik yakınındaki Koyunhisar) savaşıyla bir Bizans ordusuna karşı galip gelmesi Constantinople

hükümetinin dikkatini üzerine çekti (1).

Osman Gazi, en sonunda Bursa ile İznik arasındaki Bizansın karadan yapılan haberleşme bağına keserek önemli bir merkez olan Yenişehir'i (Melangeia) işgal etmiş, böylece Bizanslıların Constantinople'den Bursa ve Bitinya'ya kadar olan ulaştırma imkanlarını sadece deniz yolundan yapabileme durumunda bırakmıştı. Genişçe bir ovada kurulmuş olan Yenişehir, bundan sonra Osmanlıların Bizanslılara karşı yaptıkları mücadelenin merkezi olmuştur. Bu şehir diğer yönden, Osmanlıların Asya toprakları üzerine yapacakları sonraki askeri faaliyetleri için de önemli bir merkez niteliğini korumuştur. Osmanlıların Bizans toprakları aleyhine genişleme faaliyetleri, Osmanlıları Karadeniz kıyılarına ve Marmara Denizine kadar ulaşmalarına sebep olmuş ve Bursa ile İznik'in Osmanlı toprakları tarafından çevrelenmesini sağlamıştır.

Osman Bey'in oğlu Orhan Gazi, Bitinya'nın en önemli bir yerleşim merkezi olan Bursa (Prusa) yı 6 Nisan 1326 da uzun ve zorlu geçen bir kuşatmadan sonra almayı başararak bu kenti hemen Osmanlı Beyliğinin merkezi haline getirmiştir. 1326 da ölmüş olduğu anlaşılan Osman Bey'in yerine Orhan Gazi Osmanlı Beyliğinin yönetimini ele almıştır. Osman Bey'i Bursa'dan sonra Bitinya'nın önemli şehirleri olan İznik (Nicaea) ve İzmit'i (Nicomedia) almak için hareket ederek İstanbul boğazına kadar uzanan Bitinya yarımadasını Osmanlı topraklarına katmayı amaçlıyordu. Bu bölge İznik körfezi kıyılarıyla birlikte zaptedilip Orhan Gazi'nin generali Akçakoca'ya verilerek -bu bölge onun ismine ithafen Kocaeli olacaktır - - İstanbul ve İzmit arasındaki Bizansın karayoluyla yaptığı ulaşım ve haberleşmeyi tamamen sekteye uğratacaktır. 1329 da Bizans İmparatoru III. Andronicus İzmit'i tekrar geri almak ümidiyle Türklere karşı yürüdü. Fakat Tavşancıl (Philocrene) ve Maltepe (Pelecanum) de yenilgiye uğratıldı. Bizans İmparatoru, 1330 yılında Türk Fetihleri sonucunda elde ettiği toprakları kabul etmeye zorlandı. Ertesi yıl çaresiz kalan İznik, 2 mart 1331 de Türklerin eline geçti. Bursa'dan sonra İznik Orhan Beyin uğraşısı sonucu yapılan yatırımlar ve geniş imar hareketleri sonucu Osmanlıların kuruluş devri sırasında en gelişmiş ve her yönden zengin bir şehir durumuna geldi. İznik , Orhan Beyin eşi Nilüfer Hatunun sürekli yaşadığı ve onun Faslı seyyah İbn Batuta'yı huzuruna kabul ettiği önemli bir merkezdi. Osmanlıların Bitinya bölgesinde elde edemedikleri bir merkez olarak kalan İzmit, (İznikomid-Nicomedia) en sonunda 1337 yılında zaptedildi (2).

Orhan Bey yönetiminin ilk yıllarında Anadoludaki Türk Beyliklerini kendi beyliği sınırları içine katma politikasını izlemiştir. Bu beyliklerin savaşçıları, kendi bölgelerinde Bizans'ın aleyhine genişleme imkanlarının durarak doğal sınırlarına

1) Bizans kroniği Pachymeres'in anlattığı Baphaeum Savaşı ile eski Osmanlı kroniği Aşıkpaşazade'nin tanımladığı Koyunhisar Savaşı arasındaki bağlantı kesin olmayıp tartışma götürülebilir niteliktedir.

2) Bazen İzmit'in fethinin 1330 veya 1338 de yapıldığı ileri sürülmüştür.

ulaştıklarında, hala Hıristiyan dünyasına karşı mukaddes savaşı sürdürmekte olan Osmanlıları desteklemeyi uygun görmüşlerdir. 1336 ya kadar gerilere giden bir tarihte güney Marmara bölgesindeki Karesi Beyliğinde taht verasetiyle ilgili bir anlaşmazlık olduğunda Orhan Bey bu beyliği kendi toprakları içine kan dökmeden katmayı başarmıştır. Böylece, Bergama'ya kadar kuzey Ege kıyılarını ve Çanakkale kıyılarına kadar açılan güney Marmara kıyılarının tümünü kontrol altına almıştı. Osmanlı Beyliği şimdi artık dört bölgeden (eyaletten) oluşuyordu :

- 1- Sultan Höyüğü (Eskişehir ve Söğüt dahil beyliğin ana bölgesi)
- 2- Hüdavendiğar Eli (Bursa, İznik dahil Bey'in kendisine ayırdığı arazi)
- 3- Koca Eli (İzmit dahil)
- 4- Karesi Eli (Balıkesir ve Bergama dahil)

Nüfuz ve etki bölgesinin genişlemesi ve Bursa, İznik ve İzmit gibi önemli şehirlerin elde tutulması Orhan Bey'in yönetimine ve beyliğe gerçekten etkileyici bir hava vermeyi mümkün kılmış, o ana kadar sadece kılıç gücü ile bir arada tutulan topraklara daha da fazla milli bir karakter kazandırmıştır. Orhan bey bu sebeple kardeşi Alaaddin Ali Paşa'yı (bu ünvanı ilk taşıyan Osmanlı) kendisine danışman tayin etti. Alaaddin Ali Paşa madeni para basımı ve muhtemelen gazilerin ve ahl'lerin giydikleri ve İbn Batuta tarafından tasvir edilen şapkaya benzer milli bir başlık tipinin - - baş üstünde kıvrılıp arka aşağıya uzanan beyaz keçeden yapılmış - - tanıtılması işlerinin sorumluluğunu üstlendi. O, ayrıca yarı-göçebe savaş yöntemlerini kaldırarak devlet başkanının emri altında her zaman hazır olan güçlü bir orduyu da kurdu. Yeni ordu organizasyonu, sonradan Yeniçeri Ocağının temilini oluşturacak olan ve kutsal savaşçılardan teşkil edilecek olan piyade (yaya) kuvvetlerinden ve fethedilen bölgelerden tımar alan, Osmanlı Beyi'nin yakın silah arkadaşlarından meydana getirilmiş olan atlı kuvvetlerden (sipahi) oluşmaktaydı. Daha sonra, sipahilere verilen tımarların bünyesinde büyüklüklerine göre bir ayırım yapılarak, geniş tımarlar (zeamet) ve küçük tımarlar (tımar) şeklinde iki ana gruba ayrılacaktır. Hazır yaya kuvvetler ve bağımlı beylerin atlı kuvvetleri olarak iki büyük grupta toplanan askeri güç bundan sonra Osmanlı ordu birliklerinin iki temel direği olarak kalacaktır. Bu ordu organizasyonuna ek olarak, bir çoğu İslam dinini ve Türk yaşam tarzını benimsemiş olan fethedilmiş şehirlerin Rum halkı, yarı-göçebe Osmanlı Beyliğinin siyasi yapısının organize edilmesi konusunda katkıda bulunacakları yönetim yeteneklerini de beraberinde getirmişlerdi. Yeni gelişmekte olan Osmanlı Beyliği aynı zamanda doğudan, Karamanlı bölgesinden ve özellikle İlhanlı kontrolündeki İran'dan katipler celbediyordu. Bazıları davet edilen ve bazıları da kendi arzuları ile gelen bu katipler, geldikleri ülkelerin yönetimlerinde uygulanan ana prensipleri de beraberlerinde getiriyorlardı. Böylece Osmanlı yönetiminin iki kaynağı, bir yandan Bizans'tan ve diğer yandan da Rum ve İlhanlı İmparatorluğundan oluşmaya başlıyordu.

Orhan Bey'in Bizansla olan ilişkileri tümüyle düşmanca davranış sınırları içinde değildi. İmparator V. John Palaelogos ve VI. John Cantacuzenus birbirine karşı

savaşta oldukları sürede İstanbul'da elde edilen antlaşma şartları her iki tarafın da Anadolu'da yeni ortaya çıkan askeri gücü müttefik kabul etmelerinin gerekliliğini kaçınılmaz bir hale getirmiş ve her iki taraf da Orhan Bey'e sık sık baş vurarak kendilerine yardımcı kuvvetler göndermesi için girişimlerde bulunmak zorunluluğunu duymuşlardır. Bunun yanında Constantinapolis ve Bursa hanedanları arasında evlenme yoluyla ilişkiler güçlendirilmek istenmiş olup 1345 de olgunluk çağında bulunan Orhan Bey, VI. John Cantecuzenus'un bir kızı olan Theodora ile evlenmişti. Türk akıncıları tarafından önceden planlanmamış bir biçimde Avrupa topraklarına karşı arasına düzenlenen akınların yanında, Türklerin bizzat Bizanslılar tarafından çağırılıp Avrupa içlerine sızmalarına vesile olmaları keyfiyeti, Türklerin Balkan yarımadasında daha sonra yapacakları fetihler için bir yol ve ortam hazırlamıştır. Osmanlı kronikleri bu yönde atılan ilk adımın Orhan Bey'in en büyük oğlu Süleyman Paşa'nın önderliğinde bir Türk savaşçı grubunun 1353 de Çanakkale Boğazını Çimpe (Çimenlik) noktasında geçmek olduğunu yazarlar. Bu olaydan hemen bir yıl sonra yeni bir durumun ortaya çıktığını kaynaklar zikrederler. Bu ilginç durumda bir depremde sonra şehir boşaltıldığı zaman Gelibolu kalesinin 1354 de Türkler tarafından kolayca zaptedilmesi keyfiyettir. Türklerin eline geçtikten sonra, Gelibolu onlara Avrupa içlerine yapılacak seferler için bir üs durumuna gelmiştir.

Orhan Bey 1359 da öldüğü zaman büyüklük bakımından Germiyan ve Candareli gibi Anadolu beyliklerinin topraklarıyla karşılaştırılacak genişlikte bir ülkenin yönetimi büyük oğlu Süleyman bir yıl önce öldüğü için ikinci oğlu Murad'a kalıyordu. Çok daha fazla gelişmiş bir yönetim sistemi kurmuş olan Osman oğullarının elde etmiş oldukları avantajlı coğrafik imkanları ve Osmanlıların iyi örgütlenmiş güçlü ordusu, Murad gibi genç ve enerjik bir bey için rakiplerinin hatalarını kendi lehine kullanabileceği avantajlı bir ortam yaratmıştı. I.Murad çıkabilecek fırsatları kullanarak beyliğini büyük bir güç haline getirmeyi planlıyor, oğullarına bırakacağı mirası genişletme yeteneğine sahip olması da Osmanlı Beyliğini diğer Anadolu beyliklerinden farklı bir duruma yükseltiyordu.

III. Beylikten Osmanlı İmparatorluğuna Yükseliş ve Devletin Çöküşü

Başlangıçta Osmanlı hanedanının Anadolu'daki diğer Türk Beylikleri arasında önemli bir yer almasında izlediği akıllı ve yetenekli politikasıyla dikkatleri üzerine çeken ilk lider Orhan Gazi'dir. Osmanlı Beyliğinin gelişme dönemindeki ilk önderlerin askeri ve siyasi alandaki yetenekleri, Osmanlılara Hıristiyan komşu devletlerin şaşkınlıklarını kendi çıkarları için kullanma imkanı vermesinin yanında, Bizans-Rum sınırlarında sürekli genişleyen büyük bir devlet haline gelmesine neden olmuş, XIII. yüzyılın başlarından XV. yüzyılın ortasına kadar olan iki buçuk yüzyıl gibi uzun sayılmayacak bir süre içinde bir Dünya imparatorluğu haline gelmiştir. Orhan Gazi , babası Osman Gazi'den kendisine kalmış olan toprakları, komşu Türk beyliklerinki hatta onların da büyüklüğünü geride bırakıncaya kadar, diğer bir deyişle, Osmanlı topraklarını Çanakkale Boğaz'ından Karadeniz'in batı kıyılarına kadar uzanan bölgeyi zapt edinceye

ve Anadolu'daki Bizans topraklarının tümünü Osmanlı Beyliğine katıncaya kadar genişleme politikasını sürdürmüştür. Bundan başka, Orhan Gazi'nin devrinde İranlı ve Bizanslıların da yardımıyla ülke yönetiminde gelişmeler kaydedilmiş, gazi ananesi sürdürülmekle beraber daha katı ve disiplinli bir ordu teşkilatı şekline getirilmiştir. Bununla birlikte imparatorluğu gerçekten kuran Orhan Gazi'nin oğlu I. Murad'tır. Otuz yıllık saltanatı sırasında I. Murad (1359-1389) babası tarafından atılmış olan sağlam temeller üzerinde kurulan devletin daha da etkili bir güç haline gelmesi için tüm yeteneğini ve sınırsız enerjisini bu yönde kullanmıştır. Kutsal amaçla yapılan savaş (cihat) için büyük bir arzu duyan ve bunun gereği olan topraklarını genişletme çabalarını sürdüren Osmanlı Devleti Avrupa Hıristiyan dünyası için bir kabus haline gelmiştir.

I. Murad'ın izlediği politika iki amaçlıdır. İstanbul ve Çanakkale gibi iki boğazın Avrupa tarafındaki topraklar üzerinde İslamık adına daha fazla toprak elde etmek ve kutsal savaşı sürdürmek I. Murad'ın ilk amacıdır. Osmanlılar bu siyaseti gerçekleştirmenin öncelikle gereği olan Gelibolu yarımadasını zaptetme yolunda çok avantaj sağlayacak önemli bir de üsse sahiplerdi. I. Murad'ın ilki kadar önemli olan ikinci amacı, Osmanlıların Avrupa'da yayılmaları sırasında bu harekete uyum sağlayıp gelişmeye ayak uydurabilecek, gücünün kaynağı ve devletin ana parçası olan Anadolu'da sağlam ve güvenli topraklar elde etmektir. Bu sebeple I. Murad güçlenmekte olan imparatorluğunu genişletmek amacıyla Anadolu'ya ilk seferini yapmaya karar verip Ankara üzerinde yürüdü. Osmanlı sultanı ahl'lerin kontrolü altında olan bu şehri Osmanlı topraklarına katmıştır. Daha sonra satın alma yoluyla Hamid Beyliğini elde eden I. Murad, böylece önemli olan Antalya - önce Attalia, sonra Adalia - limanını da alarak güney Anadolu'nun Akdeniz kıyıları üzerindeki bölgenin de hakimi olmuştur. Anadolu'daki Türk beyliklerine karşı barışçı bir siyaset izleyen I. Murad, planlarını daha da ileriye götürmüş bu bölgedeki liderlerle ittifak kurma girişimlerinde bulunarak büyük oğlu Bayezid'i Germiyan Beyi'nin kızı ile evlendirmiş, bunun yanında Anadolu'daki en güçlü beyi ve Anadolu Selçuklularının halefi olan Karaman Beyi Alaaddin Bey'e kendi kızını gelin olarak vererek Karamanlılarla akrabalık bağında kurmuştur.

Bizansa ve Balkan devletlerine karşı yapacağı askeri seferlerin başarıya ulaşması için gerekli olan yetenekli komutanların I. Murad'ın emrinde bulunması Osmanlıların geleceği için iyi bir avantajdı. Bu komutanlar arasında hocası Lala Şahin ve kutsal savaşlarda şöhret yapan Gazi Evrenos Bey sayılabilir. I. Murad tahta geçmez Balkan yarımadasında -- Türklerin Rumeli adını verdikleri, yani Roma Ülkesi - bir sefer düzenlendi. 1360 yılında dimetoka'yı zaptettikten hemen sonra şehrin çevresine müstahkem bir kale yaptırma gereğini duyan I. Murad çok geçmeden 1361 yılı başlarında Constantinapolis'den Tuna'ya uzanan ana yol üzerinde önemli bir şehir olan Edirne'yi (Adrianopolis) aldı. Bu olayın haberi 14 Mart 1361 de Venedik'e ulaştığında orada olumsuz büyük bir etki yarattıktan başka, ilk kez Doğu Akdeniz dünyasında doğan ve hızla büyüyen siyasi bir güce yani Osmanlı Devleti üzerine Batı dünyasının dikkatini çekmekte gecikmedi. Bazı kaynakların Avrupa tarihi açısından devir açan bu olayı farklı tarihlendirmeleri, olayı 1368-69 hatta 1371 yılında

göstermeleri, Osmanlıların kesin olarak şehri aldıktan hemen sonra oraya yerleşmedikleri düşüncesini ortaya atmaktadır. Edirne'nin (Adrianople) gerçekten çok geçmeden sürekli olarak Türklerin yönetimine geçtiği hatta I. Murad'ın kısa bir süre Dimetoka şehrini kullandıktan sonra 1365 e kadar Bursa'ya önem yönünden ikinci olan bir saltanat merkezi olarak bu Rumeli şehrini benimsediği bilinmektedir (3).

Lala Şahin'in ya da Sultan Murad'ın kendi komutası altında Edirne'den başlayıp daha da ileri giderek Doğu Balkanlara yayılma amacıyla Osmanlılar askeri seferler düzenlemişlerdir. Lala Şahin'in Rumeli Beylerbeyi olarak oturduğu Filibe (Philippopolis) şehrini 1363-64 senelerine kadar geriye giden tarihlerde zaptettiği iddia edilmektedir. I. Murad'ın güney-doğu Balkan yarımadasına karşı yönettiği askeri hareket 1370 yıllarında sona ermiş olup, Ege'den Karadeniz'e kadar uzanan Trakya'nın büyük bir kısmı Türklerin eline geçmiş bulunuyordu. Avrupadaki dar bir bölgeyi kapsayan hinterlandı - - art bölge - - ile Constantinopolis bundan sonra tamamiyle Türk topraklarıyla çevriliyor ve gerçekte bir şehir devleti durumuna düşen Bizans İmparatorluğunun Hristiyan dünyasıyla karadan olan ilişkisi kesilmiş oluyordu. Kendisini artık " Bey " değil " Sultan " olarak kabul eden I.Murad, Bizans İmparatorunu ve Bulgar Çarını kendi metbuluğunu kabul etmeye ve istenildiğinde yardımcı askeri kıtalar vermeye mecbur etmiştir. I.Murad'ın yarattığı imaj o denli büyük boyutlara ulaştı ki kronikler genellikle ondan bahsederken " Hüdavendigar " kısa şekli " Hünkar " yani " Yönetici " sıfatlarına kullandılar.

Avrupa'ya doğru genişleyen bu Türk tehlikesini önlemek için 1371'de ilk kez olarak bir " Haçlı Birliği " oluşturulmuştur. Evranos Bey Batı Trakya içlerine kadar ilerlemiş ve o zaman Balkanların en güçlü bir devleti olan Sırp krallığının güneyindeki topraklarına gelip dayanmıştı. Kendi ülkesine karşı büyüyen bu Türk tehlikesine karşı harekete geçmek zorunda kalan Sırp lar güçlü bir orduyla Osmanlıların üzerine bir sefer düzenlediler. 26 Eylül 1371 de Meriç nehri kenarında Sırsındığı'nda (Çrnomen) karşılaşan taraflardan Osmanlılar kesin bir galibiyet elde ettiler.

Bu Haçlılara karşı elde ettiği başarıdan sonra I.Murad bir süre ülkesine kattığı yeni toprakların Osmanlı yönetimi içinde organize edilmesiyle uğraştı. Osmanlı sultanı , 1375-76 yıllarında Balkanlarda kazanılan toprakları ze'amet ve tımar adıyla büyük ve küçük tımarlara ayırıp kendi askerlerine verdi. Daha büyük toprak parçalarından oluşan "has" adındaki tımarları kendi komutanlarına tahsis etti.Öyle anlaşılıyor ki I. Murad'ın veziri Hayrettin Paşa'nın önerisi üzerine Orhan Gazi zamanında hazırlanmış olan ve İslam hukukuna göre Sultanın hakkı olarak payına düşen harp esirlerinin beşte bir miktarının birikiminden oluşturulan ilk Osmanlı " yaya " askeri kuvvetlerini güçlendirmek için bu teşkilata bazı yenilikler getirdi. I. Murad'ın bu " yaya " ordusunu

3) Edirne'nin alınış tarihi için bkz. G.Ostrogorski, **History of the Byzantine State**, New Brunswick, N.J., Rutgers University Press, 1969, p.536, n.3 ve Halil İnalcık " Edirne'nin Fethi (1361) ": **Edirne' nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı**, Ankara, TTK., 1965 s. 137-159 (T.n)

yeniden yeniliklerle düzenleme çabaları bu askeri teşkilatın Yeniçeri Ocağına geçiş sürecinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Sultanın şahsına bağlı hassa kıtası niteliğindeki bu askeri ocak Avrupalı tarihçilerce hâlâ bir köle ordusu (**Slave Army**) olarak nitelendirilmektedir.

Sırp Sındığı'nda Sırp'ların uğradığı kesin mağlubiyet Osmanlı Türklerine güney ve kuzey Balkanlardaki Sırbistan'ın kontrolünde olan bölgelere genişleme imkanı vermiştir. Osmanlı ordusu Edirne'nin kuzey bölgelerinde I.Murad komutasında faaliyet göstererek çevresi bir süreden beri Türklerin elinde bulunan Sofya şehrini 1384 başlarında veya 1385 yılında zaptetmişlerdir. Sırp kroniğine göre, bu olaydan kısa bir süre sonra Osmanlılar 1386 da Niş şehrini aldılar. Aynı yılda , I.Murad ordusu ile birlikte Sırp Prensi Lazar'a karşı hareket etmiş ve ona kendi metbuluğunu kabule zorlamıştır. Balkanların güney kesiminde Evrenos Bey ve Hayrettin Paşa'nın önderliğindeki kutsal savaş gazileri ile askeri bir hareket düzenlediler. Bu kuvvetler 1387 de Serez'i ve üç yıllık bir kuşatmadan sonra 1390 da Selanik'i aldılar. Selanik bir süre sonra Türklerin kontrolünden çıkmasına rağmen Serez Osmanlıların elinde kalarak güney ve batı Rumelide yapılacak Türk seferleri için önemli bir üs haline geldi. Osmanlıların Ankara ve Hamid bölgelerinde elde ettiği topraklardan ötürü onlarla komşu olan Karamanlı Alaaddin Bey, Osmanlı sultanı I. Murad'ın artan gücü ve sürekli genişleyen Osmanlı toprakları nedeniyle büyük ölçüde telaşa kapılmıştır. Sonuç olarak, I.Murad'ın damadı olmasına rağmen Alaaddin Bey, kayın babasının Rumelide olmasından yararlanmak isteyerek kendi topraklarını Osmanlı Devleti aleyhine genişletme girişiminde bulunmuştur. Böyle bir hareketi hoşgörü ile karşılamayan ve buna izin vermek istemeyen I.Murad Rum,Bulgar ve Sırp yardımcı askeri kuvvetleriyle de güçlendirilen Osmanlı ordusuyla Karamanoğlu Beyliğinin merkezi Konya üzerine yürüyerek Alaaddin Bey'i yenmiş ve bu Karaman Beyi Osmanlı Sultanının kızı olan karısını göndererek I.Murad'tan barış istemek zorunda bırakılmıştır. Osmanlı Sultanı, barış karşılığında Akşehir gibi bazı sınır bölgelerinin Osmanlılara verilmesi şartı ile 1386 da Karamanlılarla antlaşma yaptı. Karşısında yenilen Hıristiyan yöneticilere uyguladığı gibi zaferden sonra barış için kendi metbuluğunun kabulü şartını koymayan I.Murat bir İslam savaşçısının en önemli davranışını ortaya koyuyordu. Osmanlı Sultanı esas amacının ve görevinin sadece İslam otoritesinin yanlış inananlar yani genelde Hıristiyanlara karşı genişletmek olduğu inancını taşıyor ve İslam toprakları üzerinde barış içinde genişleme imkanlarını aramanın en uygun yol olduğuna inanıyordu. Karaman beyi ile olan bu çatışma Osmanlı Devletinin doğuşu ile başlayan Osmanlı-Karaman mücadeleler dizisinin ilkidir. Osmanlılardan sonra Anadolu'da en güçlü Türk beyliğine sahip olan Karamanlılar, Osmanlıların en tehlikeli rakipleri olduklarını kanıtlamışlar ve en sonunda II.Mehmet Karaman Beyliğini Osmanlı İmparatorluğuna katıncaya yani bu beyliğe son verinceye kadar bu iki devlet arasındaki mücadele yüzyıla yakın bir süre Anadolu'da kapanmayan bir yara olarak kalmıştır.

Diğer taraftan, I.Murad'ın Anadolu'da bulunmasını büyük bir fırsat olarak gören Sırp prensi Lazar (1317-89) hemen Bulgaristan ve Bosna ile Osmanlılara karşı

ittifak kurarak, her üç siyasi birlik de bağımsızlıklarını elde etmek için Osmanlılara karşı isyan etmişlerdir. Rumeli'deki bu yeni durumun nazikliğini idrak eden I.Murad ordusuyla hemen harekete geçerek isyancılara karşı yürümüş, Bulgar çarı John Şişman'ı (1371-93) yenerek Bulgaristan'daki üstünlüğünü tekrar tesis etmiştir. Bundan sonra Sırp prensi Lazar üzerine yürüyen I.Murad ve ordusu 15 Haziran 1389 tarihinde Kosova (Kossovopolje) da Sırlara karşı kesin bir zafer kazanmıştı. Bununla beraber savaş sırasında Sultan I.Murad bir Sırp tarafından öldürülmüş buna karşı esir alınan Prens Lazar katledilmiştir.

Sultan I.Murad'ın şehid edilmesinden hemen sonra iktidara (tahta) geçen büyük oğlu I.Bayezid, ilk iş olarak kadreşi Yakup'un öldürülmesini emretmiştir. Bu hareketiyle I.Bayezid, iktidarı elde tutan aile, bu gücün ülke eyaletlerinde valilik görevlerini üslenerek iktidarın oğullar arasında eşit olarak dağıtılması şeklinde uygulanan eski Türk ananesini en sonunda yıkmış oluyordu. I. Bayezid, kardeşi Yakub'u öldürmekle aynı zamanda, devletin bütünlüğü ve daha güçlü olması yolunda kardeşlerin öldürülmesi gibi acımasız bir hareketin yanında Osmanlı İmparatorluğunda yönetimin dağılmaması ve bir elde toplanması uygulamasını getiriyordu.

I.Bayezid yalnızca bu konuda değil, diğer yönlerden de kökenleri kutsal savaşa kadar geriye giden ilk Osmanlı yöneticilerinden farklıydı. O, " Gazi ananesinden" kendini bir adım daha soyutluyor ve Osmanlı ailesinde daha ziyade bir doğu despotu görünümü veriyor, kendini de böylece kabul ettirmek istiyordu. I. Bayezid, aynı zamanda, kendi atalarının Anadolu'daki Türk Beyliklerine karşı izlemiş oldukları politikadan ayrılarak, Rumeli'de Hıristiyanlara karşı yapıldığı gibi Anadolu'daki **cihat** prensibi üzerine kurulmuş olan Türk beyliklerinin üzerine savaş açmaktan hiç de çekinmiyordu. Karamanlı Alaaddin Bey'in düşmanca tutum ve davranışları gerçekten I.Bayezid için Anadolu'ya sefer yapma bahanesi oluyordu. En sonunda komşu Türk beyliklerin tümünü kontrol altına alan I.Bayezid'in Anadolu'nun tamamına hakim olmak istemesi kendi sonunu hazırlayan önemli ve olumsuz bir harekettir. Kendi izlediği sert politikalarına İslamlik açısından hukuksal bir görünüm vermek isteyen I.Bayezid 1394 yılında Kahire'deki Abbasi Halifesinden " Rum Sultanı" ünvanını elde etmek için girişimde bulunmuş ve isteği hemen kabul edilmişti. Babası I.Murad yeterli ve haklı bir nedene dayanarak, kendi gerçek gücünü de gözönünde tutarak " Sultan" ünvanını kullanmış olmakla beraber gerçekte o bir "Bey" idi. Ülkesinde hukuksal bir dayanağı olan ve yönetim gücünü elinde tutan I. Bayezid sünni doktrine göre bir takım karışıklıklar arzeden " Sultan " ünvanını resmen benimseyen ilk Osmanlı yöneticisidir.

Osmanlı liderinin Anadolu'daki yayılma girişimleri, onun dikkatinin hiç bir şekilde Rumeli'deki olaylardan uzak olduğu anlamına gelmemelidir. Tam aksine Sultan I.Bayezid sık sık kendisinin bulunması gerektiği yere inanılmaz bir hızla gitmesi, kendisine haklı olarak " Yıldırım " takma isminin verilmesine sebep olmuştur. Bulgar John Şişman (1371-1393), Bayezid'in Anadolu'da olmasından yararlanmak isteyerek Osmanlı boyunduruğundan kurtulmaya çalışmış fakat Yıldırım Bayezid Bulgaristan'a gelerek Şişman ' ın bu girişimine engel olmuştur. Bu isyan girişimi sonucu olarak Bulgar çarı

kendi merkezi Tirnova'yı kaybederken sığınmış olduğu Niğbolu (Nicopolis) kalesinde Osmanlılarca tutsak edilmiş sonunda da tahtından olmuştu. Bu olaydan sonra Bulgaristan toprakları 1393 de tümüyle Osmanlı İmparatorluğunun bir eyaleti haline getirmiştir. Yine buna benzer bir olay da şöyle gelişmiştir: I.Bayezid'in Anadolu'da bulunmasından yararlanmak isteyen Eflak prensi Mircae, kendi bölgesi dışındaki Osmanlı topraklarını istila etmiş, 1393 yılı güzünde yapılan ve Rovine veya Argeş savaşı diye bilinen bir çatışmada Osmanlılara yenilmiş sonuç olarak da 1394 yılında da Osmanlıların metbuluğunu tanımak ve yıllık haraç ödemek zorunda bırakılmıştı.

Bu önemli olaylardan sonra Yıldırım Bayezid faaliyet alanını daha da genişletmeye devam ederek Osmanlı Türklerinin etkisinin geniş bir alana yayılmasını sağlamıştır. 1394 yılında Osmanlı Sultanı daha da ileri giderek askeri seferlerini Rumeli'nin güneyine yöneltti. Büyük bir ihtimalle Evrenos Beyin yönetiminde Selanik tekrar alınıp Mora (Peloponnes) ya kadar uzanan Yunanistan bölgesindeki askeri seferlere girildi. Bir sene sonra, 1395 de Osmanlı Sultanı gerçekten büyük girişim olan İstanbul'un fethi ve Macaristan'a sefer hazırlıklarına başladı. Macarlar Yıldırım Bayezid'in bu niyetini çok iyi biliyor ve Batı Avrupa dünyası Türklere karşı bir " Haçlı seferi ." yapılmasının kaçınılmaz olduğuna inanıyordu. Daha sonra Alman İmparatoru olan Macar kralı Sigismund Avrupadaki tüm uluslardan oluşturduğu atlı kitaları da alarak Türklere karşı yürüdü. Bu haçlı ordusu 25 Eylül 1396 da Tuna kıyısındaki Niğbolu yakınlarında Yıldırım Bayezid tarafından kesin bir yenilgiye uğratıldı.Sonuç olarak bu savaş, sıkı bir şekilde disipline edilmiş askeri bir makina olarak işleyen Osmanlı ordusunun, uyumsuz olarak bir araya gelmiş rakip milletlerin oluşturduğu disiplinsiz askeri birlikler topluluğuna karşı kazanılan bir zafer olarak da tanımlanabilir. Bu savaş aynı zamanda gerçekleştirilmesi çok güç ; farklı amaçlar için oluşturulmuş bir savunma cephesi görünümündeki çeşitli Batılı Devletlere karşı, tek elden, Sultanlıkla yönetilen bir doğu imparatorluğunun tek bir amaç için birleşmiş ordusunun bir zaferidir.

I.Bayezid, Niğbolu savaşından sonra Rumeli'de oluşmuş olan ve Osmanlılar için büyük bir tehlike görünümündeki Haçlı ordusunu bertaraf etmek amacıyla geçici olarak kaldırmış olduğu İstanbul'un kuşatması eylemine yeniden başladı. Sonunda , I.Bayezid'in başında patlayacağı bilinen ve doğuda oluşmakta olan fırtına bulutları, zaptının gecikmesi açısından Bizans'a yeniden bir diğer zaman süreci başışlayacaktır. Moğol kökenli bir Türk olarak gösterilen Timurlenk (Batı kroniklerinde) Moğol İmparatorluğunu yeniden canlandırma amacına yönelik olarak Amuderya Nehrinin ötesinde bir imparatorluk kurmuştu. 1380 den beri tüm İran'ı itaatı altına almış olan Timur, 1400 de Bağdat'ı zaptetmişti. Anadolu'daki topraklarını I.Bayezid'a karşı kaybetmiş olan Türk beyleri Timur'a iltica ediyor ve bu Moğol İmparatorunu sürekli olarak Osmanlı Sultanına karşı harp ilan etmeye teşvik ediyorlardı. Bu sıralarda Yıldırım Bayezid, bir zamanlar Moğol valilerinin ellerinde tutmuş oldukları Kuzey-Doğu Anadolu'daki bölgeyi Osmanlı topraklarına kattığı zaman, maiyetinde bulunan Anadolu beylerinin arzularını sonunda kabul eden Moğol İmparatoru Timur, Bağdat'tan Anadolu'ya karşı yürümeye karar verdi. 1400 de Sivas'ı alan Timur, her zaman yaptığı gibi şehrin savunucularını ve özellikle Hıristiyanları acımasızca katletti. Bundan

sonra dikkatini Suriye bölgesine çeviren Timur, önemli şehirden Halep ve Şam'ı zaptetti. Gerçekte I.Bayezid'i kendi doğal sınırları içinde tutmayı amaçlayan karşılıklı yazışmalardan sonra Timur Osmanlı Sultanına gerçek amacının ve genişleme yönünün imansızlara yani Hıristiyanlara karşı " Kutsal savaş " yapması gerektiğini hatırlatarak Anadolu'da ki zaptettiği toprakları eski sahiplerine geri vererek tekrar Türk Beyliklerini ihya etmesini talep etmiştir. Timur kendi Moğol kuvvetlerinin başında 1402 de Bayezit'a karşı Anadolu seferini başlattı. 20 Temmuzda (4) Ankara'nın kuzey batısındaki Çubuk Abat ovasında mücadele veren iki imparatorun Timur, bu savaştan muzaffer olarak çıktı. Savaştan hemen sonra gururlu Beyazid'i esir alan Timur, onu tahtıran, bazı kaynaklara göre kafes içinde Anadolu'da yanında taşımaya başladı. I.Beyazid Timur'un esiri olduğu sırada 8 Mart 1403 de belkide kendine kıyarak ölmüştür (5).1402 yılı güzünde Osmanlı başkenti Bursa zaptedilerek yağmalanmış, sonra da Timur bizzat ordusuyla İzmir'i alarak İslamın kutsal savaşına önemli bir katkıda bulunmuştur. Timur, ayrıca 1404 de Anadolu'dan ayrılmadan önce Anadolu Türk Beyliklerini Beyazid'in fetihlerinden önceki durumuna getirerek İmparatorluğunun merkezi Semerkant'a geri dönmüştür. Fakat Timur çok geçmeden 19 Şubat 1405 de ölmüştür. Timur'un Anadolu seferlerinden sonra, Osmanlı İmparatorluğu hızla ulaşmış olduğu güçlü durumundan aşağı düşmüş oluyor, Batı bir kez daha rahat bir nefes alma imkanını buluyordu.

IV.Osmanlı İmparatorluğunun Küçük Asyada Ve Avrupada BüyükBir Kuvvet Olarak Tekrar Canlanması

Büyük bir enerji ve hızlı bir şekilde inşa edilmiş olan genç Osmanlı İmparatorluğu, Ankara Savaşında Timur tarafından felakete uğratıldıktan sonra yıkılıp parçalanmış bir halde bırakıldı. İmparatorluğun Avrupa yakasında yani Rumeli'de kısa bir süre önce zaptedilmiş olan kısmının Ankara felaketinden sonra aşağı yukarı zarar görmeden kaldığı ve I.Bayezid'in en büyük oğlu Emir Süleyman, babasının ölümü üzerine yetenekli ve tecrübeli devlet adamlarının da desteğiyle Edirne'de tahta geçtiği bir gerçektir. Fakat buna karşı Anadolu'daki Osmanlı toprakları büyük ölçüde küçüldü. Tüm topraklarını I.Bayezid'a yitiren beyler eski beyliklerini elde ettiler. Osmanlılar yalnızca Orhan Gazi'nin oğlu I.Murad'a miras olarak bıraktığı Anadolu'nun kuzey batısında Bursa ve civarındaki topraklara çekilip bu bölge ile yetinmek zorunda kaldı. Osmanlılar, Anadolu'da eski Moğol valilerinin kontrolündeki Sivas-Amasya dahil kuzey-doğu bölgesini hala ellerinde tutuyor, bu bölge I.Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Mehmed'in kontrolünde bulunuyordu.I.Bayezid'in diğer iki oğlu İsa ve Musa eski topraklara sahip olabilmek için aralarında mücadele ediyorlardı.İsa çok geçmeden mağlup edildi. Bundan sonra, İmparatorluğu kendi liderliği altında birleştirme girişiminde

4) (T.N), Tarihi kayıtlarda Ankara Savaşıyla ilgili farklı tarihler verilmektedir.Bilgi için bak: I.H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, I. Cilt, 3.baskı Ankara : T.T.K.Basımevi, 1972, s. 310, n.2

5) (T.N.), Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bak. M.F.Köprülü, " Yıldırım Bayezid'in Esareti ve İntiharı ", **Bellekten**, I (1973), 591-603

bulunan Musa, Anadolu'yu kendi kontrolü altına almayı amaçlayan büyük kardeşi Emir Süleyman'a karşı harp ilan etmiş ve gerçekten 1406 da Bursa'yı geçici olarak eline geçirmiş fakat kısa bir süre sonra buradan çekilmek zorunda kalmıştı. Bu mücadele sonucunda Musa, ağabeyi Emir Süleyman'ı yenmeyi başarmış, 1410 da Rumeli'yi Osmanlıların eski Anadolu topraklarıyla birleştirmiş, Emir Süleyman İstanbul'a sığınmak isterken yakalanıp 17 Şubat 1411 de öldürülmüştü.

Osmanlıların komşu devletleri bu iç mücadeleleri Osmanlı İmparatorluğunun kendisinin çözülmesi gerektiğine inanıyor ve bunun bir prestij ve hak meselesi olduğunu kabul ediyorlardı. Aynı zamanda, daha önce Osmanlılara karşı Haçlı seferleri düzenlemiş olan Hıristiyan devletler Osmanlı İmparatorluğunun bu parçalanmış ve zayıf durumundan yararlanarak bir avantaj sağlamayı düşünmemişlerdir. Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğunu Avrupa'dan atmak için birleşme amacına yönelik bir girişimde de bulunmamışlardır. 1410 yılından beri Alman İmparatoru olan Macar Sigismund'un Türklere karşı bir koalisyon oluşturma girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Böylece Osmanlılar tekrar toparlanmak ve eski güçlerini elde etmek için zaman kazanmış oldular.

I. Bayezid'in büyük oğulları, özellikle Emir Süleyman , kendilerini tam anlamıyla, I.Murad ve I.Bayezid'in zaptetmiş oldukları Rumeli'deki yeni ortama adapte etmişler, daha da ileri giderek komşu Hıristiyan devletlerle de uygulanmakta olan bir çok adetleri benimsemişlerdir. Böyle hareket etmekle de atalarının siyasetlerini benimsemiş olan " Kutsal Savaşçıların" desteklerini kaybetmişlerdir. Bunun tam aksine, kuzey-doğu Anadolu'da, Amasya'da yönetimini sürdüren I. Bayezid'in en küçük oğlu Çelebi Mehmed, içinde halka ait Türk dini savaş ananelerinin yaşadığı, çok daha eski usullerle işleyen bir toplum tarafından çevrelenmiş ve desteklenmekteydi. Çelebi Mehmed'in düşüncü ve davranışları daha ziyade çok sayıda kendi tarafına geçip hizmet etmekte olan " Gazi" lerle tam bir uyum içindeydi. Fetret devrinde en son kardeş mücadelesi Musa ile Mehmed arasında yapılmış olup I. Mehmed adıyla Osmanlı tahtını elde edecek olan Çelebi Mehmed kardeşini Sırbistan'ın Çamurlu mevkiinde 1413 yılı Temmuz'unda kesin bir yenilgiye uğratmış ve parçalanmış olan tüm imparatorluğu kendi liderliği altında birleştirebilmeyi başarmıştır. Musa Çelebi ise savaştan sonra kaçarken telef olmuştur.

I.Mehmed imparatorluğu birleştirip barış içinde yaşama şartlarını sağlama çabaları içine girmeden önce üstesinden gelmek zorunda olduğu birçok problemler vardı. I.Mehmed güçlülükle tahta geçtiğinde, Karaman Beyi geç kalmasına rağmen karışık durumdan faydalanarak Osmanlıların üzerine bir saldırı girişiminde bulundu. Karamanlı ordusu Bursa'ya kadar sokularak bu Osmanlı başkentini kuşatmış fakat kale komutanı İvas Paşa onları geri çekilmeye zorlamıştır. Bunun üzerine harekete geçen I.Mehmed Karamanlıların üzerine yürümüş ve bunların başkentleri Konya'yı kuşatmıştır. Yapılan mücadeleler sonunda iki yönetici arasında 1414 yılında barış yapılmıştır. Bu olaydan az sonra Batı Anadolu'da İzmir civarında tehlikeli bir derviş isyanı patlak vermiştir. Aynı zamanda " Simavna Kadısı oğlu " olarak tanınan

Bedrettin Mahmud adında biri Rumeli'nin Eflak bölgesinde ayrılıkçı - -düzene ters düşen-- bir isyan hareketini başlatmıştır. Osmanlılar, devletin yapısını ve düzenini hedef alan bu ayaklanmaları bastırmak için büyük miktarda askerî kuvvetler kullanmak zorunda kalmışlardır. Sonunda, bu iki ayaklanmanın lideri olan Bedrettin Mahmud yakalanarak 1416 da Serez'de bir pazarda asılmıştır. Kısa bir zaman sonra Cüneyd adında bir maceraperest ve Ankara savaşından beri kendisinden hiç bir haber alınamayan, sonradan Düzme Mustafa adıyla tanınan I. Bayezid'in oğullarından Mustafa Çelebi olduğunu iddia eden birisi ortaya çıkmıştır. Her ikisi de tam bir başarısızlığa uğrayarak İstanbul'a kaçmışlardır. Bunun üzerine I. Mehmed Osmanlı ülkesinde barışı bozan bu iki kişiyi elinde tutacağına söz veren Bizans imparatoru II. Manuel ile 1421 de bir antlaşma yaptı. I. Mehmed tüm yönetimi boyunca enejisini Osmanlı devleti sınırları içerisinde oluşan güçlüklerin üstesinden gelmek için harcadı. Önemli iç sorunlar sebebiyle devletin temel politikası olan " Kutsal Savaş" için herhangi bir girişimde bulunamadılar. I. Mehmed Gelibolu'da bulunduğu bir sırada 4 Mayıs 1421 de inme (felç) sebebiyle öldü.

I. Mehmed'in oğlu ve halefi II. Murad (1421-1451) da yönetiminin başlangıcında iç sorunlarla karşılaşmıştır. Antlaşmaya karşı imparator II. Manuel, Düzmece Mustafa ve Cüneyd'i serbest bıraktı. Düzmece Mustafa başlangıçta bazı başarılar kazanmış, Bizanslılar ise bu mücadeleden yararlanarak geçici bir zaman için de olsa Gelibolu'yu ellerine geçirmiştir. Sonunda Mustafa teslim olmaya zorlanmıştır. Bundan sonra II. Murad, düşmanca hareket ve girişlerinden ötürü Bizans imparatorunu cezalandırmak için saldırısını ona karşı yöneltmiş ve 1422 de İstanbul'u tekrar kuşatmıştır. Fakat Cüneyd'in hileleri ve Sultan Murat'ın genç kardeşi Mustafa'nın tahtı ele geçirmek iddiasıyla ortaya çıkması ve onun planlarının anlaşılıp ele geçirilerek 1423 de ortadan kaldırılması olayları II. Murad'ı tekrar Manuel'in yerine geçen imparator VIII. John ile bir antlaşma yapıp İstanbul kuşatmasını kaldırmaya mecbur etmişti. 1424 de Osmanlıların Bizanslılarla yaptığı bu antlaşma Doğu Roma İmparatorluğunu İstanbul şehri ve civarındaki topraklara kadar daraltıyordu. Cüneyd'in en sonunda mağlup edilerek 1425 de öldürülmesinden ve 1426 da Karamanlıların diğer bir saldırısı püskürtüldükten sonra ülkenin sınırları içinde barış ve sükunet tekrar sağlanmış ve "Kutsal Savaş" ın tekrar başlatılması içinde ortam hazırlanmış oldu. Bu arada II. Murad Anadolu'daki Osmanlı topraklarını barışçıl yollarla genişletmeye çalışmaktaydı. İzlediği bu politika sonucu Osmanlı sultanı Kastamonu Beyi İsfendiyar ile 1423 de bir antlaşma imzalayarak maden yataklarıyla zengin olan bu bölgeyi kendi topraklarına katılmasını sağlamıştır. Ayrıca II. Murad İsfendiyar Bey'in kızıyla da evlenmişti. II. Murad, döneminde Osmanlı imparatorluğu ve Osmanlı hanedanı öylesine eski güçlü durumlarını tekrar elde ettiler ki, Anadolu'daki Türk beylikleri II. Murad'ı kendilerinden üstün bir bey olarak kabul ettiler. Yalnızca anlaşmazlık Osmanlı yöneticileriyle onların eski rakipleri Karamanlılar arasında hala sürmekteydi. II. Murad devri (1421-1451) Osmanlı-Karamanlılar arasında olan savaşın üç kez patladığına tanık olmuştur. Bu sıralarda yaşlanmış olan Evrenos Bey'e Batı Trakya'dan ve uç beyi olarak görev yaptığı Makedonya'dan zengin topraklar verilip böylece kendisi mükafatlandırılmış oldu. Oğulları Arnavutluk içlerine ve Yunanistan'da Mora yarımadasına kadar güneye inerek seferler

yapıyorlardı. II.Murad bizzat Makedonya üzerine yürüyerek bu bölgenin fethini tamamlamış ve Venediklilerin çok kısa bir süre önce Bizanslılardan satın almış oldukları Selanik'i Mart 1430 da zaptetmiştir. 1435-36 yıllarında Arnavutluk'un bir kısmını kontrol altına alma girişimleri sürdürüldü. Tuna cephesinde de mücadele sürmekteydi. Transilvanya Eflak'tan, Macaristan da Sırbistan'dan gelen akınlarla istila ediliyordu. Tuna üzerindeki Semendire (Smederevo) 1436' da Türklerin eline düştü ve bu şehir onların Macaristan'a yapacakları askeri seferler için bir üs olarak kaldı.

Müslümanlar tarafından yenilenen bu hareketler Hristiyan dünyasında tepkiyle karşılandı. Bizans imparatoru VIII. John Paleologus Roma ve Bizans kiliseleri arasında birleşme imkanını yaratabilmek amacıyla görüşmeler yaparken, kendi etrafındaki Türk çenberini kırabilmek ümidiyle Batının yardımını sağlamaya çalışmaktaydı. VIII. John bizzat İtalya'ya giderek 1438-39 da yapılan Ferrara-Florence konsülünün aldığı kararlara uyarak Roma ile birleşmeyi kabul etmiştir. Bununla beraber bu konsülün kararları Constantinople'den çok sert tepkiler görerek 1443 yılında Patrik tarafından resmen red edilmiştir. Hiç kuşkusuz bu hareketiyle Patrik, Türklerin Doğu ve Batı kiliselerinin birleşmelerine karşı çıkacaklarına dair elde ettiği bilgiden etkilenmiş görünmektedir. Bu konsül dini görüş açısından başarısızlığa uğramış olmakla birlikte Batı dünyasında doğu sorunlarına karşı ilginin yenilenmesine neden olmuştur.

Türk gazilerinin Macaristan'a ve Arnavutluk'a yaptıkları akınlar biçimindeki seferler, kendi güçleri çerçevesi içinde başarılı bir biçimde Hristiyanlık için mücadele veren kişileri uyarmakta gecikmedi. 1440-41 de Evrenos oğlu Ali Bey komutasındaki Türkler Belgrad'ı karadan ve nehirden kuşattığı zaman şehir altı ay direndikten sonra o sırada Macar kralı olan Polonyalı III. Vladislav tarafından Türklere teslim edilmiştir. Fakat Türklere karşı yapılan esas Macar direnişinin çekirdeğini, aynı yıl Türklere karşı Semendire'de zafer kazanmış ve bir sonraki yıl Transilvanya'ya karşı yapılan Türk saldırılarını geriye püskürtmüş olan Transilvanya voyvodası John Hünyadi oluşturmaktaydı. Bu sırada para IV.Eugenius Türklere karşı bir Haçlı seferi hazırlıkları için çağrıda bulundu. Bunun üzerine Alman ve Polonya birlikleriyle güçlenmiş olan bir Macar Haçlı ordusu kral III.Vladislav ve John Hünyadi komutasında harekete geçerek 1443 de Rumeli'yi istilaya başladılar. Bu sırada Sultan II.Murad Osmanlılara karşı yapılan Karaman saldırılarını püskürtmek için Anadolu'da bulunuyordu. Bu Haçlı ordusu Türk kuvvetlerini Niş'te yenerek Sofya'yı ele geçirmiş ve daha da ileriye gidip bazı başarılar elde etmişlerdi. Fakat Haçlılar kışın Sredna Gora dağlarını Filibe ovasına doğru aşarken, İzladi bölgesinde beklemedikleri bir Türk direnişiyile karşılaşarak 12 Aralık 1443 de geri dönmek zorunda kalmışlar, geri çekilişleri sırasında Türklere karşı bazı başarılar elde etmişlerdi.

Hristiyanların Osmanlılara karşı kazandıkları bu başarılar merkezî Arnavutlukta Dibra beyi olan George Castriota'ya Türk hakimiyetine karşı isyan bayrağı açma cesaretini verdi. Bu Arnavutluk beyi daha önce II.Murad'ın sarayında rehine olarak yaşamış, Müslüman inanç ve prensipleriyle yetiştirilmiş ve bir Müslüman ismi olan İskender Bey adını almıştı. - - Bu bey batı dünyasında Skenderbeg adıyla

tanınır. - - Daha sonraki yıllarda bir uç beyliği görevini üstlenen İskender Bey Dibra'yı tımar olarak almıştı. Şimdi artık bu Arnavut beyi Hıristiyanlığa dönerek Kroya'yı - - Durazzo ve Alessio arasındaki bölgede bulunan Akçahisar - - eline geçirmiş ve orada Türk boyunduruğundan kurtulma ümidi içinde Arnavut liderlerle bir ittifak antlaşması yapmıştı. İskender Bey, bu isyanı bastırma amacıyla olan Türk girişimlerine gerilla taktiği ile başarılı bir şekilde karşı koydu. Bu güç durum ile karşılaşmanın yanında Macaristan'da durumun tersine dönmesi, Arnavutluk ve Yunanistan'daki isyanlar, belki hepsinden de önemlisi Anadolu'da Karamanlı İbrahim Bey'in tehdit edici davranışları karşısında II.Murad Macaristan ile on yıllık bir mütareke imzalamak zorunda kalmıştır. Bu antlaşma 12 Haziran 1444 de Edirne'de Sultan II. Murad tarafından imzalanmış ve aynı antlaşmanın Temmuz'un sonunda - - en geç durumda 1 Ağustos 1444 de - - Kral Vladislav tarafından Segedin'de (6) yemin merasimiyle kabul edildiği söylenmektedir.

Ateşkes antlaşmasından sonra özellikle II.Murad'ın vezirinin torunu olan vezir Halil Paşa gibi kendi eski güvendiği danışmanlarının denetimi ve gözetimi altında imparatorluğun Avrupa kısmının yönetimini daha sonra kendi yerine geçecek olan 12 yaşındaki oğlu Mehmed Çelebi'yi Edirne'de bırakarak rakibi Karamanoğlu İbrahim Bey'i itaat altına almak amacıyla Anadolu içlerine gitmek üzere harekete geçti.

Bu sıralarda Papa IV. Eugenius'un gayret ve teşvikleri sonucu Avrupa'da bir Haçlı hareketi için kamuoyu oluşmuştu.1444 Haziranında yani ateşkes antlaşmasından önce Haçlı donanması Venedik'te denize açılmış ve ateşkesden kısa bir süre sonra yani 4 Ağustos 1444 de Kral Vladislav Türkleri Avrupa'dan atıncaya kadar Haçlı hareketini sürdüreceğine ve bu amacın gerçekleşmesi için yemin ederek kendini bu kutsal göreve adanmıştır. Haçlı ordusu çok geçmeden harekete geçerek Orsova'da Tuna'yı geçti ve nehir yoluyla bir saldırı başlatmak umuduyla Varna yönünde Bulgaristan topraklarında harekete geçti. Osmanlı devleti aleyhine olan Avrupa'daki bu haberleri öğrenen II. Murad Karaman seferini durdurmuş, İbrahim Bey ile barış yaptıktan sonra Avrupa'ya dönerek 10 Kasım 1444 de Varna'da Haçlı kuvvetlerine karşı ezici bir zafer kazanmıştır. Macaristan kralı Vladislav savaşta ölmüş ve Haçlı ordusundan geri kalan sadece küçük bir kısmı kendi ülkesine dönebilmişti.

Varna savaşından kısa bir süre sonra Aralık 1444 de veya 1445 yılı Ocak ayı başlarında II. Murad bilinmeyen sebeplerden ötürü oğlu Mehmed Çelebi lehine tahtından vazgeçip -- ki bu olay Doğu tarihinde ayrıcalıklı ve ilginç bir durum oluşturur-- Manisa'ya inzivaya çekildi. Yeniçerilerin sebep oldukları bazı güçlükler yanında genç sultana karşı Peloponnes yarımadasında Mistra despotu Constantine ve Hünyadi'nin düşmanca davranışları vezir Halil Paşa'nın II. Murad'ın Manisa'da tahta geçmesi için çağrıda bulunmasına sebep olmuştu. Çağrıya uyan II.Murad Ağustos 1446 da tekrar sultan oldu

6) Polonya'lı tarihçiler Vladislav'ın Segedin'de ateşkes antlaşmasında yemin ettiğini red ederler ve müteakip Haçlı seferine gerçekten katılmayan Sırp kralı George Brankoviç ile bir çeşit ayrı bir barış söz konusu olduğunu ve sadece Sırp kralının bu barışta yemin ettiğini iddia ederler. (Bu sorunun tenkidî analizi için bak. F. Babinger, Oriens, III (1950), 239 ff.

ve oğlu Mehmed Çelebi'yi Manisa'ya gönderdi. Osmanlı sultanı ilk seferini .Mistra despotu Constantine üzerine yapmıştır.

XI.Constantine tarafından Korint kıstağında çaprazlamasına yaptırılmış ve Hexamilion diye anılan savunma surlarını yıkan II.Murad Osmanlı yönetimini Mistra despotluğuna kabul ettirmişti. Bundan sonra Haçlıların Türkler karşısında Varna'da uğradıkları yenilginin ve küçük düşmenin öcünü almak arzusuyla yanan Hünyadi Türklerle karşı harp ilan ederek Sırbistan'ı istila etti. Bunun üzerine Hünyadi'nin üzerine güçlü Osmanlı ordusuyla yürüyen II. Murad 17-19 Ekim 1448 de Kosova'da (Karatavuk düzlüğü) - - Kossovopolje ki 1389 da Sırbistan'ın kaderi önceden bu yerde, bir savaş sonucu tayin edilmişti - - kesin bir zafer kazandı. Osmanlıların Avrupa'lı ordulara karşı kazandıkları bu zafer sonucu Balkanlar üzerindeki Osmanlı hakimiyeti nihayet kesinleşmiş oldu. Sadece İskender Bey yönetimindeki Arnavutluk Osmanlılara karşı isyanı sürdürüyordu. Durum böyle olmasına rağmen II. Murad bir iki müstahkem mevki zapt etmeyi başarmış fakat İskender Beyin direniş merkezi olan Kroya'yı 1450 de kuşatması ve çabaları boşa gitmiş ve bir sonuca varamamıştır. II. Murad yemeğini yediği bir sırada ansızın gelen bir felç sonucu 3 Şubat 1451 de 49 yaşında iken Edirne yakınlarında vefat etmiştir.

II.Murad devri, sultanın ve devlet adamlarının saraydaki aydınların her sahadaki bilimsel faaliyetlerini teşvik ve ödüllendirmeleri, II. Murad'ın bizzat orduyu teşkilatlandırması ve geliştirmesi sebeplerinden ötürü daha sonraki Osmanlı İmparatorluğu için önemlidir. II.Murad devrinin kesin sonuçlu önemli olaylarından biri de yeniçeri birliklerinin sürekli olarak beslendikleri Devşirme sisteminin uygulanıp gençlerin devlet adına toplanıp eğitilmeleri kabul edilen bir yöntem haline geldi. Bu yöntemin II. Murad tarafından 1438 yılında uygulanmaya başladığını Bartholomaeus de Jano kaydetmektedir. Toplanacak devşirmelerin sonraki devirlerde daha sık olmak üzere başlangıçta her beş yılda bir Balkanlardaki Hıristiyan ailelerin 10-15 yaşları arasındaki uygun çocuklardan alınması gerekiyordu. Balkanlardan toplanan bu Hıristiyan devşirme çocukları İstanbul'daki sarayda yüksek Türk aristokrasisi tarafından eğitilip yetiştirilirdi. Devşirmeler Türklerin din, dil ve kültürleriyle tam olarak yoğrulduktan sonra onlar kendilerini parlak bir geleceğin beklediği ve bazılarının imparatorluğun en önemli mevkilerine kadar yükselebileme imkanın bulunduğu yeniçeri ocağının saflarına katılırlardı. Bu yöntem Türklerin yönetimindeki Hıristiyan çocuklarının erkeklik döneminden önce seçilmesini ve aynı zamanda kendi imparatorluğunun Türk çekirdeğinin güçlenmesine sebep oluyordu. Bu yüzden, Osmanlı yönetimindeki Hıristiyan ırkların seçme çocuklarının yetiştirilmesi olgusu XV.yüzyılın ikinci yarısında ve XVI.yüzyıl esnasında Osmanlı sarayının yüksek rütbeli asker, devlet adamı, sadrazam ve diğer yüksek rütbeli devlet adamlarının geniş çapta Osmanlı imparatorluğuna hizmet etmesi sağlanıyordu. Diğer taraftan Osmanlı devlet yönetiminde etkin olmuş ve II.Murad'ın da yardım ve desteklerini almaya devam ettiği, eski Türk aristokrasisi bundan sonra gittikçe artan bir şekilde siyasi sahneden uzak tutulmaya başladığı bir gerçektir.

II.Murad devrinin diğ er önemli bir yönü, sultanın kendisinin ve devlet erkanının kültürel ve bilim alanlarına ilgi duyduklarını göstermeleri olgusudur. Bu alanda II. Murad, I.Bayezid ve oğ lu Emir Süleyman devirlerinde baş latılmış olan yönde devam ederek, daha önce ve o zamanki büyük doğ u yöneticilerinin yaptı ğı gibi Osmanlı sarayı bilim ve kültür hayatının merkezi durumuna gelmiştir. Sultanın kendisi ve devlet aristokrasisi tarafından teşvik edilen Türk edebiyatı, büyük bir destek ve kuvvet almış ve imparatorluğ un Bursa ve Edirne gibi büyük merkezlerinde çağdaş rönesans sanatı ile inkar edilemez derecede ruhani cazibeli ve artistik değ erleri olan binalar yükselmiştir.

V. İstanbul'un Fethi

Genç Sultan II.Mehmed artık 22 yaş ında (7) bulunuyor ve büyük bir enerjiye sahip olan II.Murad'ın oğ lu çok geçmeden ikinci kez olarak Edirne'de 18 Şubat 1451 de tahta geçmiştir. Hemen faaliyete geçen II.Mehmed şimdi artık İstanbul Boğ azı üzerinde sadece bir imparatorluk şehrinde oluşan Bizansın periş an durumda olan bu son parçasını da zaptederek atalarının başarılarını taçlandırmayı planlıyordu. II. Murad'ın emrinde de devlete hizmet etmiş olan kendi veziri Çandarlı Halil Paş a, Bizans'ın ortadan kaldırılması projesine, İstanbul'un ciddi olarak tehdit edilmesi halinde Batılı devletlerin koalisyon oluşturacakları gerekçesiyle karşı çıkıyordu. Fakat II.Mehmed'in bu konuda geciktirilmeye tahammülü yoktu. Geniş hazırlıklara baş layarak büyük bir top dökümü faaliyetine giriş ti.1452 de I. Bayezid'in İstanbul Boğ azının Asya kıyısında önceden yaptı rmış oldu ğu kalenin tam karş ısında ve Avrupa yakasında boğ azın en dar olan yerinde Boğ azkesen- - ş imdiki Rumeli Hisarı - - denilen bir kale inşa ettirdi. Bu iki müstahkem kale ile II.Mehmed İstanbul Boğ azını tam olarak kontrolü altına alacağını biliyordu. Bu tehdidin baskısı altında iken İmparator XI. Constantine Drages 12 Aralık 1452 de Batı'nın desteğ ini elde etmek için Bizans ve Roma kiliseleri arasındaki birleş me konusunu tekrar gündeme getirip bu birleşmeyi canlandırma giriş iminde bulundu. Fakat bu en kritik ve ümitsiz durumda bile İstanbul'un Ortodoks halkı Roma Katolik Kilisesi ile birleş me düşüncesini kesinlikle red etti. Böylece bu konudaki giriş imlerin sonuçsuz kalmasına sebep oldular. Sadece Cenovalı Giovanni Giustiniani beraberindeki Cenevizli kuvvetlerle, kuş atılmış olan Bizansa yardıma koş tu. Giovanni ve emrindeki müdafiler gerçekten Türklere karşı Bizans savunmasının itici ve sürükleyici gücü haline geldiler.

Bütün hazırlıklar tamamlanınca Sultan II.Mehmed 1453 yılının Nisan ayı baş larında karadan ve denizden olmak üzere Constantinopolis'i sıkı bir şekilde kuş attı. Haliç'in giriş inde karşıdan karşıya çekilen bir zincir ile gemilerin şehrin limanına giriş i önlenmiş oluyordu. Fakat Nisan'ın 21 'ini 22 'ye bağ layan gecesi Türkl er, çok sayıdaki gemilerini İstanbul boğ azından baş layarak Beşiktaş-Beyoğ lu sırtları üzerinden kızaklar

7) (T.N.), Halil İnalçık, " Mehmed II ", İslam Ansiklopedisi, Cilt 7 İstanbul ,Maarif Basımevi, 1957. Yazar, Sultanın 30 Mart 1432 de doğ duğ unu (s.506), ve 18 Şubat 1451 'de 19 yaş ında 2. defa tahta geç tiğ ini yazar (s.509).

vasıtasıyla geçirmiş ve bütün gemileri kuşatma altındaki müdafilerin ve İstanbul halkının dehşetle büyümüş gözleri ve korkulu bakışları önünde Haliç'e indirmeyi başarmışlardı.

Şehir üzerine yapılan ilk saldırılar geri püskürtüldükten sonra Müslüman Arapların 674-678 yıllarında İstanbul'un ilk ve uzun süreli kuşatılması sırasında şehrin kapılarının birisi önünde şehit düşmüş ve oradal gömülmüş olan (Eyüp semti) yaşlı Arap gazilerinden biri olan Ebu Eyüb Halid ibn Zeyd el-Ensari'nin bilinmeyen mezarının yeri II. Mehmed'in şehri kuşatmasında Türk ordusunda bulunan Akşemseddin adında bir din bilim adamının hayali bir ilhamıyla tesbit etmiş olduğu Ebu Eyüb Halid'e ait mezar yerinin keşfi meselesi I. Haçlı Seferi sırasında Antakya'nın kuşatılmasında Haçlıların "Kutsal Mızrak" ı bulup çıkarmaları olayı ile karşılaştırıldığında her iki olayda da kuşatma ordusunun cesaretinin ateşlemesine sebep olmuştur. Şehrin üzerine yapılan büyük saldırı 24 Mayıs 1453 de başlatılmış olup topçu ateşiyle yıkılan duvarlardan içeriye 29 Mayıs'ta giren Türk kuvvetleri şehri zaptetti. Doğu Roma İmparatorlarının sonuncusu XI. Constantine Drages bu sırada cesaretle çarpışırken ölmüştür.

Böylece, zaptedilmiş olan İstanbul üç gün süreyle yağmalama ve çapulculuk hareketlerine sahne olmuştur. Bundan sonra Fatih ünvanı ile tanınacak olan Sultan Mehmed şehre girerek İmparator Justinian tarafından inşa ettirilen ve " Holy Wisdom" kilisesi olan St.Sophia (Ayasofya) Cuma namazını kılıp tanrıya şükür etti. Hemen yapılmış olan önemli yeni düzenlemeleri denetledikten ve şehre asayiş sağlaması için bir **sübaşı** yerleştirdikten sonra, Fatih Edirne'ye döndü. Fatih Sultan Mehmed'in ilk işi, İstanbul'a saldırı yapılmamasıyla ilgili tavsiyesiyle aşırı dikkatli olduğu sabit olan , babası II.Murad'ın tahtı bırakmasındaki davranışı ve tutumu sebebiyle kin beslediği eski Çandarlızâde vezir ailesinin bir ferdi olan kendi veziri Halil Paşa'yı önce hapis sonra da katletmek olmuştur. Kendi imparatorluk merkezine gerektiği şekilde önem veren II.Mehmed fethedilmiş olan İstanbul şehrinde yeni düzenlemelere başladı. Son bir kaç yılda büyük bir azalmanın görüldüğü şehrin Hıristiyan Rum sakinleri şehirden uzaklaştırılmış, sonraki devirde yalnız küçük bir bölümünün şehre geri dönmesine Osmanlılarca izin verilmiştir. Türk sultanı giden Hıristiyanların yerini Anadolu'dan getirdiği Türklerle doldurmuş böylece şehrin çoğunlukta bulunan Hıristiyan Rum halkının yerini Müslüman Türklerin almasını gerekli görerek Rum Hıristiyan halkının azınlıkta kalmasını sağlamıştır. Osmanlı İmparatorluğunda bütün Hıristiyan tebaya uygulandığı gibi II. Mehmed İstanbul'daki bu azınlık ile olan ilişkilerini İslamiyetin Gayr-i Müslimlerin vermekle yükümlü kıldığı ve azınlıklara verilen kendi öz yönetimlerine karşılık olarak onları iyi bir İslam ananesi olan cizye vergisi uygulayarak yönetilmelerini ve devletin koruyuculuğu altında kalmalarını uygun görmüştür. Böylece gayr-i ittihatçı (adem-i birlikçi) partinin lideri ilan ve II.Gennadius adıyla tanınan George Scholarius yeni patrik olarak seçildi. Aynı zamanda patrik Osmanlı imparatorluğunda yaşayan Ortodoks Hıristiyanların siyasi lideri sıfatıyla sultan ile olan ilişkilerde onların temsilcisi olarak hareket etmiştir. Ortodoks Hıristiyanları, bu bütün Ortodoks kiliselerinin temsilcisi olan İstanbul Patriğine yalnızca kendi ruhani liderleri olarak değil, aynı zamanda siyasi önderleri olarak saygı duyuyorlardı. Gregorian Ermenileri kendi Patriklerine ve Museviler

de kendi Baş-Rabbi'lerine yani Haham Başı'larına aynı şekilde saygı duyuyorlardı.

II.Mehmed, İstanbul'un yeni imparatorluğun en uygun bir merkezi olması gerektiğine inanarak şehrin sivil ve dini binalarla süslenmesini sağlamıştır. Şehrin merkezine kendi sarayını yaptırmış ve daha sonra da Haliçe, İstanbul Boğazına ve Marmara Denizine doğru bir dil şeklinde çıkıntı oluşturan karanın uç kısmına ikinci bir saray yapılmasını emretmiş ve bu imparatorluk sarayının inşası 1467 de tamamlanmıştır. 'Eski Saray' olarak bilinen ilk saray 1870 de yıktırılmış ve yerine Harp Bakanlığı binası (Seraskerat) binası yaptırılmış şimdi ise İstanbul Üniversitesi binaları olarak kullanılmaktadır. Sonradan yapılmış ve 'Yeni Saray' olarak adlandırılmış olan bu saray şimdi Dünyaca tanınan ' Topkapı Sarayı 'dır. Ayasofya Kilisesi artık Hıristiyan ayinleri için değil, başşehirde Cuma namazlarının kılındığı önemli bir cami olarak kullanılıyordu. Buna ek olarak II. Mehmed o zaman şehrin en yüksek yerinde bulunan ve yıkılmaya yüz tutmuş olan Bizans İmparatoru Constantine tarafından yaptırılmış bulunan 'Kutsal Apostles Kilisesi ' yerine büyük bir cami - - şimdiki Fatih Camii - - inşa ettirdi. Bu cami ile beraber imparatorluğun en meşhur ilahiyat okullarından olan sekiz tane medrese yaptırılmış ve bu öğretim kurumlarına sürekli olarak en tanınmış bilim adamları öğretim üyesi olarak atanmışlardır. Bu şekilde davranmakla II. Mehmed, yeni imparatorluk başkentinin aynı zamanda imparatorluk içinde dini konularda en önemli bir merkez olmasını garanti etmeyi amaçlıyordu.

İstanbul'un II.Mehmed tarafından fethedilmesi, iki buçuk asır önce başlamış olan ve boğazın üzerine kurulan bu imparatorluk başkentinin yaşamının sona erdiğine işaret ediyordu. İstanbul'un 1204 yılında Latinler tarafından fethedilmesi, bu imparatorluk şehrine etkisinden asla kurtulamayacağı büyük bir darbe vurmuştur. 1261 de İstanbul'u tekrar ellerine geçiren Paleolog sülalesi Bizansın sürekli olarak artan bir biçimde kötüye giden durumunu durdurmak için gerekli kaynaklara sahip değildi. Aynı zamanda devamlı olarak büyüyen Türk tehdidi ve baskısı Bizans İmparatorluğunun etkin bir biçimde canlanıp gelişmesine sürekli olarak engel oluyordu. Durum böyle devam ederken II. Mehmed 1453 de İstanbul'u fethettiği zaman, Aya sofya, Aya İrini kiliseleri gibi iki abidevi binanın ve iyi bir şekilde korunmuş durumda olan birkaç kilise dışında harabe durumunda olan bir şehri ele geçiriyordu. Constantin'in 'Kutsal Apostles Kilisesi ' gibi olan diğer kiliseler ise harabe halinde idiler.

1204 den sonraki şehir halkının etnik kompozisyonu da fiziki olarak değişmişti. Şehir nüfusunun Latin unsurunda bir artış olmuştu. Özellikle Latinler, gerçekten eski Bizans şehrinin yanında Theodosian surları içinde yaşamışlar tam aksine Haliç'in karşı kıyısı olan Galata' da kendi siyasi liderlerinin yönetiminde yoğun olarak yaşamış olan bu latin toplumunun çoğunluğunu İtalyan tüccar cumhuriyetlerinden Cenevizli olanlar oluşturmaktaydı. XIV.yüzyıl ve sonraki devirlerde Türkler artan miktarlarda şehre girmişler ve 1400 yılında I.Bayezid İstanbul'da yaşayan Türkler için özel bir mahalle tahsis edilmesini sağlamış ve bir cami yapma iznini de elde etmişti. Şehirdeki bu Türk azınlığı, zayıflamış olan Bizans İmparatorluğu hükümdarlığından hemen hemen bağımsız olarak bir kadının yönetiminde yaşamlarını

süzdürmüşlerdi. Bütün bunlar, Türklerin siyasal kontrolü Rumlardan almaları için zaptedilmiş şehirde yeniden bir düzenleme ve organizasyon yapmalarını gerekli kılıyordu.

1453 yılındaki fetihten sonra İstanbul, bir sonraki yüzyıl Osmanlı sultanlarının yönetiminde parlak bir imparatorluk merkezi olarak yeni bir gelişme dönemine girmiş, bundan böyle artık İstanbul bir Hıristiyanlık merkezi değil, İslam dünyasının önemli bir şehri haline gelmiştir. Bir bütün olarak Osmanlı İmparatorluğu için İstanbul'un fethi gerçekten kendi gelişmesinin en yüksek noktasına eriştiğini simgelemektedir. Osmanlı İmparatorluğu içindeki Avrupa ve Asya'nın birer çıkıntılarını oluşturan Rumeli ve Anadolu yarımadalarının boğazlarda karşı karşıya olmaları durumu, İstanbul boğazı üzerindeki bu yeni zaptedilmiş olan Bizansın başkenti, gelişmekte olan Türk İmparatorluğunun doğal merkezi ve başkenti olarak en uygun bir yer olacaktır.

BIBLIYOĞRAFYA

BABINGER, F., " Scheich Bedr ed-din der Sohn des Richters von Simav," *Der Islam*, XI (1921), 1-106.

BABINGER, F., " Der Islam in Kleinasien ", *ZDMG*, LXXVI (1922), 126-152.

BABINGER, F., Beiträge zur Frühgeschichte der Türkenherrschaft in Rumelien (14-15. Jahrhundert) (Southern European Studies, commissioned by the German Institute of Foreign Studies (Berlin), the South - east Institute (Münich), and the South-east Society of Viennese Universities,34) (Münich,1944).

BABINGER, F., " Von Amurath zu Amurath Vor -und Nachspiel der Schlacht bei Varna (1444) " *Oriens*, III (1950), 229-65; and IV(1951),80.

BABINGER, F., Mehmed der Eroberer und seine Zeit (Münich, 1963) (Also translations in French and Italian).

Die altosmanischen Chroniken (*Tevârih-i âl-i Osman*). Text and transl. F.Giese, Teil II. Translation(Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes, Deutsche Morgenländische Gesellschaft, XVII, I) (Leipzig 1925).

DRAESEKE, J., " Der Übergang der Osmanen nach Europa im XIV. Jahrhundert " *Neue Jahrbücher für das klassische Altertum*,XXXI (1913), 476-504.

DUDA, H.W., *Balkantürkische Studien*. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philos.histor.Kl., Sitzungsberichte , Bd.226.Abh.I (Vienna,1949)

GEORGIADES Arnakes, G., Οἱ πρῶτοι ῾Οθωμανοί· Συμβολὴ εἰς τὸ πρόβλημα τῆς πτώσεως τοῦ ῾Ελληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς ῾Ασίας (1282-1337).

(Texte und Forschungen zur byzantinisch-neugriechischen Philologie,41 (Athens, 1947).

GIBB, H.A.R., and **BOWEN, H.**, *Islamic Society and the West*, I, pts. 1 and 2 (London, 1950-57).

GIBBONS, H.A., *The Foundation of the Ottoman Empire. A History of the Osmanlis up to the death of Bayezid I, 1300-1403* (Oxford, 1916)

GIESE, F., " Das Problem der Entstehung des Osmanischen Reiches ", *Zeit. Semistik*, II (1923), 246-71.

HAMMER-PURGSTALL, J., *Geschichte des osmanischen Reiches, I.Von der Gründung des Osmanischen Reiches bis zur Eroberung Constantinoples, 1300-1453* (Pest, 1827); reprinted (1962).

HARTMANN, R., " Das 'älteste' uns erhaltene 'osmanischen Geshichte, enthaltende Werk' ", *Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte*, II (1923-26), 306-8

- HERTZBERG, G.F., Geschichte der Byzantiner und des osmanischen Reiches bis gegen Ende des sechzehnten Jahrhunderts** (Berlin, 1883).
- HUART, C., " Les origines de l'Empire Ottoman ", Journ.Savants, n.s.XV (1917), 157-66.**
- JORGA, N., Geschichte des osmanischen Reiches, nach den Quellen dargestellt, I (to 1451)** (Gotha, 1908).
- KISSLING, H.J., "Das Menaqyname Scheich Bedr ed-Din's, des Sohnes des Richters von Samavna ", ZDMG, c. (1950), 112-76.**
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad., Les Origines de L'Empire Ottoman** (Etudes Orientales, publiées par l' Institut Français d' Archéologie de Stamboul, sous la direction de M.Albert Gabriel, III) (Paris, 1935).
- KRAELITZ, F.Von, " Das osmanische Herrscherhaus und die Gründung des Osmanischen Reiches", Österreichische Monatsschrift für den Orient, XL (1914), 8-40.**
- KRAMERS, J.H., " Wer war Osman? ", Acta Orientalia, VI (1927), 242-54.**
- KREUTEL, R.F., Vom Hirtenzelt zur Hohen Pforte** (Graz, 1959).
- KURAT, Akdes Nimet, Die türkische Prosopographie bei Laonikos Chalkokondyles. Diss.** (Hamburg, 1933).
- LANGER, W.L. and Black, R.P., " The Rise of the Ottoman Turks and its historical background ", AHR, XXXVII (1932), 468-505.**
- LEUNCLAVIUS, Johannes., Annales Sultanorum Othmanidarum, a Turcis sua lingua scripti** (Frankfurt am Main, 1588).
- LEUNCLAVIUS, Johannes , Historiae Musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum exscriptae, libri XVIII** (Frankfurt, 1591).
- LEWENKLAW VON Amelsbüren, Hans., Neuwe Chronica Türckischer Nation, von Türcken selbst beschrieben** (Frankfurt am Main, 1590).
- LEWENKLAW VON AMELSBUREN, Hans., Neuwer Musulmanischer Histori Türkckischer Nation, von ihrem Herkommen, Geschichten und Thaten, drey Bücher die ersten unter dreysigen** (Frankfurt am Main, 1590).
- MARQUART, J., Über die Herkunft der Osmanen (Über das Volkstum der Kommanen, Anhang II). Abhandlungen der Kgl. Gesellschaft der Wissenschaft zu Göttingen. Phil. hist.Kl.N.F. XIII (1914), 25-240**

- NÖLDEKE, T.**, " Auszüge aus Nésri's Geschichte des osmanischen Hauses", **ZDMG**, XIII (1859), 176-218 (History of 'Osman) ; and XV (1861), 333-71 (History of Bayezid I).
- SEIF, T.**, " Der Abschnitt über die Osmanen in Sükrüllahs persischer Universalgeschichte. ", **Mitteilungen zur osmanischen Geschichte**, II (1923-6), 63-128.
- SILBERSCHMIDT, M.**, **Das orientalische Problem zur Zeit der Entstehung des türkischen Reiches nach venezianischen Quellen. Ein Beitrag zur Geschichte der Beziehungen Venedigs zu Sultan Bajezid I., zu Byzanz, Ungarn und Genua und zum Reiche von Kiptschak, 1381-1400** (Contributions to a Cultural History of the Middle Ages and the Renaissance, published by W.Goetz, XXVII) (Leipzig-Berlin, 1923).
- TAESCHNER, F.**, " Der Weg des osmanischen Staates von Glaubenskämpferbund zum islamischen Weltreich", **Die Welt als Geschichte**, VI (1940), 206-15
- TAESCHNER, F.**, and **WITTEK, P.**, " Die Vezirfamilie der Gandarlzade (14/15. Jhdt.) und ihre Denkmäler ", **Der Islam**, XVIII (1929), 40-75.
- WITTEK, P.**, " De la défaite d' Ankara à la prise de Constantinople (un demi-siècle d' histoire ottomane) ", **Revue des Etudes Islamiques**, (1938), 1-34.
- WITTEK, P.**, " Der Stammbaum der Osmanen", **Der Islam**, XIV (1925). 94-100.
- WITTEK, P.**, **The Rise of the Ottoman Empire** (Royal Asiatic Society Monographs, XXIII) (London,1938).
- WITTEK, P.**, "Le Sultan de Rûm ", **Mélanges Emile Boisacq=AIPHO**,VI (1938), (1)-(30).
- ZINKEISEN, J.W.**, **Geschichte des osmanischen Reiches in Europa I : Urgeschichte und Wachshum des Reiches bis zum Jahre 1453** (Hamburg,1840).